

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13458

ZELIK DER RADIST

Itzik Kipnis

*The original of this title comes from the permanent collection of the
YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

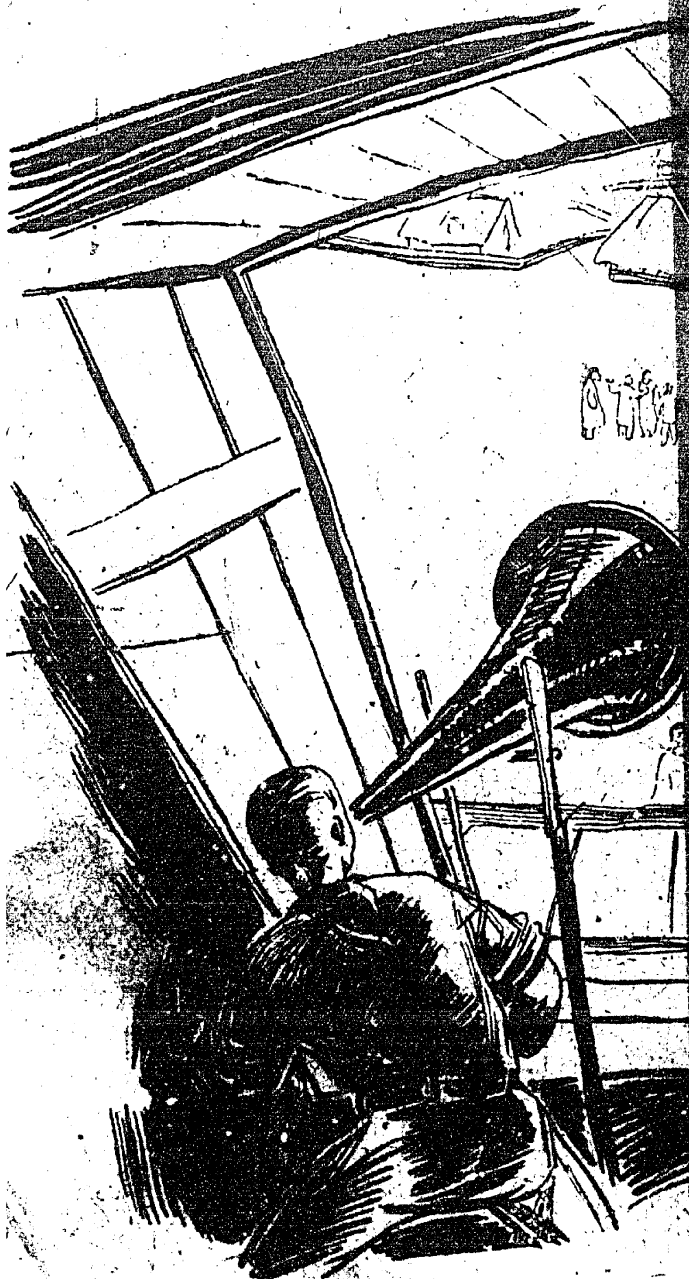

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

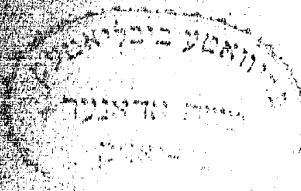
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ק דער ראריסט

א. קיפניס

אין פארעם זאלן זיך אריבער
וואס זאלן זיך אריבער
וואס זאלן זיך אריבער

זעליק דער ראדיסט

און אנדערע דערציילונגען

צייכענונגען
פונעם קינסטלער
ר. ק. א. נ.

1933

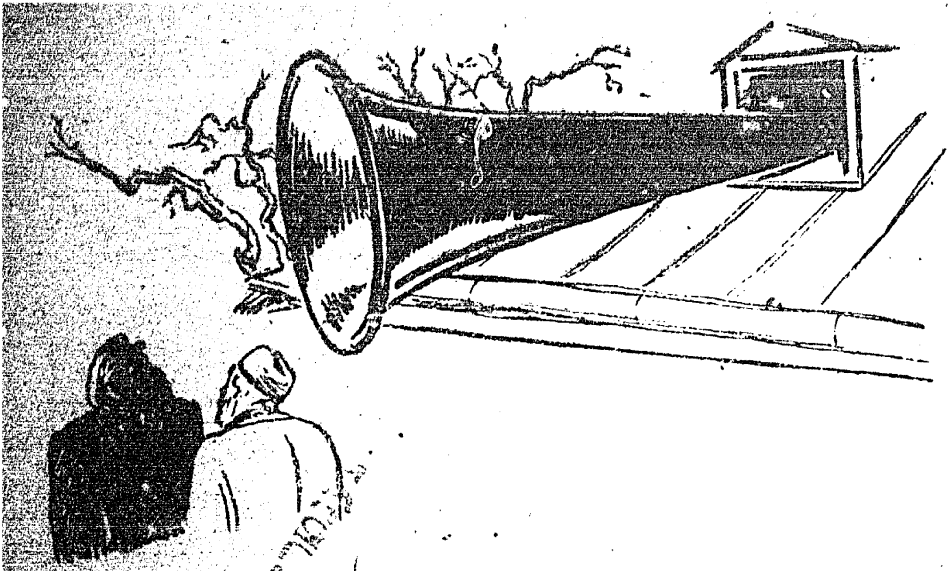
מאסקווע
פארלאג „עמעס“

110996

Printed in USSR
(Russia)

Редактор И. Гринберг. Техн. ред. И. Тененбаум. Корректор Битер
Сдано в производство 27/IV—33. Подписано к печати 20/V—33 г.
Формат бумаги $82 \times 110^{1/32}$ 4^{1/4} печ. л. 24000 п. зн. в п. л.
«Эмес» 222. Тираж 4000. Уп. главлита В—51477

Тип. изд-ва «Дер Эмес», Москва, Покровка 9. Заказ № 367

פּרעסע און אַרבעט
 ייִדישע פּובליקאציע
 פּאַרעסע און אַרבעט

זעליק דער ראדיסט

אל-לאָ! אל-לאָ!
 הערט! הערט!
 אלע! אלע!

אל-לאָ-אַ-אַ!
 אל-לאָ-אַ-אַ!
 אל-לאָ-אַ-אַ!!!

שטעלט זיך פאַר א זוניקן הארבסטיקן טאָג. די סעלדער
 זיינען שוין קימאט ווי צוגעקליבן. קארטאָפּל, מערנ און פּוּרע
 קעס גראָבט מען נאָך. קרויט שטייט נאָך אפּ די נאַשטאַנעס.
 און א שטעטל האָט זיך אויסגעקליבן יאָנטעוון און אלטן יאָר
 טען א רעליגיעזן — ראָשעשאַנע.

פאראיאָרן איז געווען א גוטער לערער אין שטעטל. אלס
 האָבן אים געקענט — מוישקע ליפּמאַן. האָט ער אַיטלעכע

בעקלערט, וואָס אזוינס רעליגיע אין, זיינען די קלויזן קימאט
געשטאנען ליידיק איצט אין אָבער יענער לערער אוועקגע-
פּאַרן, און אין די ארטעלן האָבן אייניקע עלטערע מענטשן גענו-
מען בורכשעב און דרייען, אז עס אין אַ ראַכמאַנעס אפּ גאַט,
אז ער וועט עס נאָך כאַלילע ניט אויסהאַטן.

„מיילע, איר ווילט ניט דאוונען — טיינען זיי — דאוונט
ניט! אָבער ארבעטן אין ראָשעשאַנע, גאזלאַנימ! לאַמיר כאַטש
ניט ארבעטן! און גייט הערט אומיסטן. וואָס לייטישע מענטשן
זאָגן זיי — און זיי ווילן אָן אפּן ראָוו מיטן שויכעט.

און אזוי ווי צווישן די יונגעלייט האָבן זיך אויך געפונען
א פּאָר פּויליאַקעס, אין געבליבן, אז מיי דע, די מעלכע וועט
ניט ווערן אָרעמער, אז מען וועט א פּאָר טעג ניט ארבעטן.

דער ראָוו מיט די עטלעכע פרומאקעס האָבן זיך דערפרייט
פון אזא יעדיע, מע האָט צוגעקליבן ריינ דעם גרויסן בעסמעד-
רעש און געדונגען אהין א כאונ, וואָס ציקלט זיך נישקאַשע.
דער כאונ האָט איינגעזונגען מיט עטלעכע זינגערלעך א פּאָק
ניגונימ, און דער אוילעם גרייט זיך, אז מע וועט אָפּקנאַקן
היינטיקס יאָר א ראַעשאַנע — א קאַפּאַרע דער בעסטער
טעאָר!

ראַשעשאַנע אינדערפרי, די פרומאקעס פון שטעטל זיי-
נען אוועק אויסגעפוצט אין די סאַמעטענע היטלען און לאס-
טיקענע זשיפעצעס אין שול אריין. אייניקע יונגעלייט פון די
ארטעלן און אזוי ווער עס האָט געהאַט אַן אַרויסגאַנג-טאָג,
האָבן זיך אויך אויסגעפוצט, און מע דרייט זיך אומ אין די
גאַסן. ווער מיט א קינד פאַם האנט, ווער אליין, וועמען עס
צוט אַן אַקסל אפּיסל זיך אריינכאַפּן אין שול-הויפּ, א הער
געבן וויאזוי דער כאונ וועט זיך באלד ציקלען, און די זינגער-
לעך וועלן אים אונטערהאַלטן.

פדוצעם דערהערט זיך פון לייענשטיבל, פון דאך דאָרט, ווי
עס הענגט אראָפּ פונעם ראדיאָ דער הויכרעדער:

— אל-לאָ! — אל-לאָ! — אל-לאָ!

זער אוילעם האָט זיך א צי געטאָן אהיין.

— הערסט א מייסע? האָט מען שוין, הייסט עס, פאריכט

דעם ראדיאָ! — מאכט זאלמען דער לאנגער.

ער איז פאָרויצער אינ שערער-ארטעל. אונ איצט שטייט

ער מיט זיינע קלענערע צוויי קינדער אויסגעפוצט דאָ אינמיטן

הויפט-גאס אונ ער ווייסט ניט, צי זאָל ער איצט זיין א וואָכע-

דיקער, צי א יאָנטעוודיקער.

— שוין פאריכט — כאזערט ער איבער נאָכאמאָל — דעם

ראדיאָ!

— ס'דען נאָך ניט צייט? — ענטפערט אימ איטשיטאָ דער

קוימענקערער, אונ עס לייכטן זיך בא אימ די ווייסע צייט פון

פאָנעם — דו האָסט שוין ערגעץ געזען היינטיקע צייטן א

שטאָט אָן א ראדיאָ?

— געזען היינט, געזען מאָרגן. אז מע האָט צוגעגאָן

זאָגט מען דיר, די לעמפעלעך שוין עפשער פון דריי כאדז מ.

מאסקימ! — פאלט זיי אריין אין די רייד שלוימעל דער

שוסטער. מען רופט אימ „שלויםעלע", ווייל ער האָט שוין

דערוואָקסענע קינדער, אונ אליין איז ער נאָך א קורצינקער.

א קליינינקער, אונ אמאָל רופט מען נאָך אימ „סלוימעלע"

דערפאר, וואָס אַ „שאַפעס" זאָגט ער „סאבעס" אונ אפ שיכט-

„סיסני".

— מאסקימ! — זאָגט ער — זאָל זיין יאָ צוגעגאָנוועט, זאָל

זיין ניט צוגעגאָנוועט, אבי עס רעדט, אונ נאָך אפ ידעס.

— וואָס זאָגסטו עפעס אפ דער געמפּע! — איז צוגעגאָנגען

מאָרדכע דער האַרפאר. דער איז העכער פון איטלעכע עפשער

אפ צוויי קעפ. אונ אליין האָט ער אויך נישקאָשע פון א געמ-

מע. אונ נאָכ א נאטור האָט ער. ווו ערגעצ א רעדל. מוז ער
זיין אינמיטן.

ווערטער זיינען פונעם ראדיאָ געגאנגען געזעצטע. פאר-
שטאנדיקע. קלאָרע און עמעסדיקע.

האַפּט זיך שוין אָנגעקליבן אינ רעדל א האלבע שטאָט מיט
מענטשן. אינ בעסמערדעש ציקלט זיך דער פאזן שוין פונ ווייט
איך ווען בא ליידיקע ווענט. און קיינער גייט אימ ניט הערן.

דער ראָוו פּיט די פרומאקעס זיינען אויסער זיך. מען
שיקט אלעמאָל אונטער א מענטשן, מען זאָל א רופ טאָן, מע זאָל
איינרעדן. אז מע דאוונט שוין. אז מע זינגט שוין... אָפּער עס
איז נאָך ערגער. די אוועקגעשיקטע פארבלייבן דאָרט און
קומען אויך ניט צוריק.

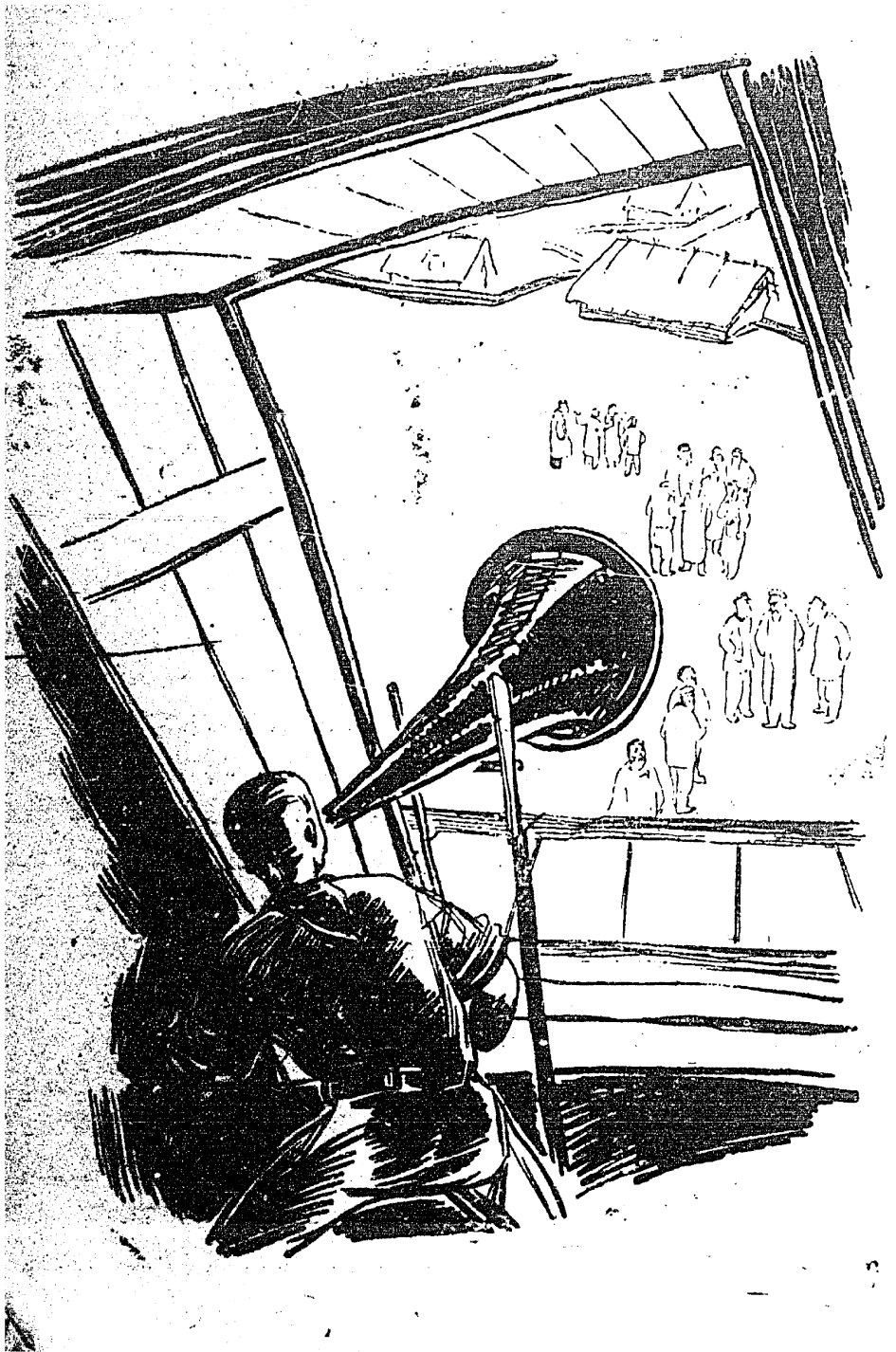
— ס'פונ כאַרקאָוו רעדט מען אזוי. — מאכט שימען דער
אדוואָקאט.

אָפּער מאַרדכע דער האַרבאַר, וואָס איז העכער פונ איט-
לעכע עפּשער אפ צוויי קעפ. וואָס האָט א געמבע און קען קיין
אוולעס ניט פארליידן. צעשרייט זיך אפ שימענען:

— ווער כאַרקאָוו, וואָס כאַרקאָוו, פרעג איך דיך? און אפ
מאָסקווע האָסטו שוין קיין האַטאָגע ניט?! אזוי רעדט מען
גראדע פונ מאָסקווע!

— א פארגעניגן צו הערן! א פארגעניגן צו הערן! —
מאכט זאלמען דער לאנגער.

— ווי דען? טאקע אינדערעזעסן! א נוצ האָט מען פונ
די פארשימלטע יאָנטויווימ? אויסער די גאָטס גאנאווימ, וואָס
האנדלען מיט רעליגיע — די לעקן אָפּ א ביינדל. אָפּער דער
פּרעמאן? פארן אָרעמאן איז עס נאָר אן איבעריקע הויצאָע.
א פארבלענדעניש. מער ניט. אָטאָ זאָגט ער טאקע דער ראדיאָ...
— עס איז א געווער אינ די הענט פונ די פרומאקעס פּיט
די ספּעקוליאַנטן.

נידער מיט אלע ראבאָנימ און גוטע יידן! און רעליג
גיעס! און שימל! נידער מיט די פרומאקעס! נידער! נידער!
זאל לעבן דער אלוועלטלעכער פראָדעטאריאט! זאל לעבן די
אלוועלטלעכע רעוואָליוציע!

אור-רא-א! . . . . .

אור-רא-א!!! — האָבן אלע פונ פלאצ אָפגעענטפערט, און
עס האָבן זיך געהערט אויך אסאך פרויעשע און קינדערשע
שטימען.

אח מאָרגן, דעם צווייטן טאָג ראָשעשאָנע, האָבן שוין די
ארטעלן צוריק געארבעט, און מע האָט נאָר ארויסגעשיקט
אלעמאָל עמעצן צום לייגנשטיבל הערן, טאָמער רעדט מען
עפעס ווייטער פון מאַסקווע אָדער כאַרקאָוו.

און נאָר איז דער אוקראַנישער 7-יאָריקער שול איז איז
פּיאָנער-רינג געגאנגען א מישפעט איבער זעליק טאבאקמא-
כער, א ינגל פון דער 6-טער גרופע, וואָס וואקסט אָן עלטערן
און ער האלט זיך אום איז צוזאמענווינונג בא דער שול.

מען האָט אים באשולדיקט, אז נעכטן פייסן דורכרייס איז
די ארטעלן, וואָס זיינען שיר גיט אריינגעפאלן אלע צוריק איז
פארשימלטן בעסמערש אריין, איז ער, זעליק טאבאקמאכער,
גיט געווען אפ דער עקסטרא-פארזאמלונג, ווו מע האָט גערעדט
וועגן דורכרייס, און ווו מע האָט אים געזוכט, האָט מען אים
גיט געטונען קלאָר, אז ער האָט מיט אלע קליינבירגער גע-
הערט דעם כאָז, דאָס איז א כאַרפע און גיט דערלאָזבאר פאר
קיינ פּיאָנער...! וואָס עס קומט אים דערפאר, זאל ער אליין
זאָגן.

זעליק טאבאקמאכער, וואָס איז געזעסן די גאנצע צייט און
געשמייבלט, האָט גענומען א וואָרט.

— ס'דיכטיק, אז גיט נאָר א פּיאָנער, נאָר אבי וועלכער
שילער פון אונדזער ראטנשול, ווען ער דערלויבט זיך גיין

שימלען מיט די פרוזאקעס אין קלויז ארליין. איז ער אן
אונטערדיסער.

— אָבער, מײַנע כאַוויירימ פּיאָנערן, איר האָט דאָ אַנגע-
ווענדט דאָס פּײַער נײַט לױטן ריכטיקן אַדרעס.

— איך, דער שילער פון דער זעקסטער גרופע, דער פּיא-
נער זעליק טאפאקמאכער, אז איך האָב א קוק געטאָן אפּ אזא
דורכרייס: עס איז שוין די לעצטע שאָ, און קיין אנטירעלי-
גיעזע ארבעט איז נאָך נײַט געפירט געוואָרן. אין די אַרטעלן
ארבעט מען נײַט, און יונגעלייטלעך, זע איך, דרייען זיך ארום
אין גאס און ווייסן נײַט, וווּ זיך צוצושטעקן — פּיין איך פּלוצעם
געפאלן אפּ אן איצע: איך פּיין שטילינקערהייט ארום דורכ
דענדערמאנס הויפל איז לייענשטיבל אפּן בידעם, איך האָב זיך
גיכגיך דערקליבן צו דעם הויכריידער פון אונדזער קאליע
ראדיאָ און איך האָב זיך גענומען דערמאָנען, וואָס איך האָב
געלייענט, און וואָס מע האָט מיט אונדז געשמועסט וועגן אַבסטי-
נענצלייגע. און איך האָב צונויפגעשטעלט אין קאָפּ א
רעדע.

מענטשן האָבן געמיינט, אז מע האָט פּאַריכט דעמראדיאָ
און מע רעדט פון מאַסקווע און פון כאַרקאָוו.

— אוואדע וואָלט טאקע זיין בעסער, — זאָגט ווייטער זע-
ליק — ווען די ראדיאָ זאָל שוין זיין פּיין איצט פאַריכט, נאָר...
אין אן ענגער שאָ דארפּ מען אליין אויב קיין נאָר נײַט זײַן...

און זעליק איז אוועק מיט א שמיכל צוריק אפּ זײַן פּר-
ערדיקן אָרט. אין קלאס איז געוואָרן שטיל.

אלע האָבן אָנגעקוקט זעליקן מיט אזעלכע געטרעמע אויגן
און האָבן אים מעקאנע געווען...

און דערנאָך האָבן אים, זעליקן, די קוסטארן א צײַט נײַט
געלאָזן די גאס דורכגיין.

— איי, אַ יאטל! — זאָגן זיי.

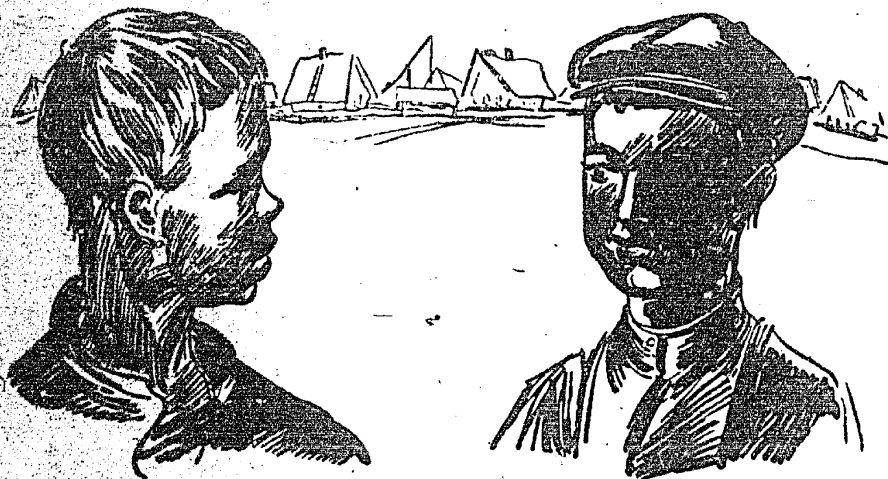
— איי, האָט ער עס קונציק צוגעטראכט!

מע דארפֿ אָבער האָבן אַ קאָפּ אונ אַ צונג דארפֿ מען

האַבן, אפּ אַפּקנאקן אזא לעבעדיקע רעדע!

פון דענסטמאַל אָן האָט זעליק שוין קיין אנדער נאָמען

ניט געהאט. נאָר דער ראַדיסט, זעליק דער ראַדיסט.

געשענקט ראָכעלענע הענדערעלטאָן

כאָרעווע נעסטן

פאָרגעקומענ איז עס אינגאנצן א פאָר יאָר פאר דער אָק
טיאבער-רעוואָליוציע.

איך בין געוואָקסן אין שטוב איין קינד. פלעגט מיר זיין אר-
מעטיק. דער טאטע פלעגט אפ גאנצע האלבע יאָרן אוועקגיין
אין דער בודע מאכנ טעפ. אין אָנהייב פלעגט ער קומען נאָר
אפ פייסעכ און אפ סוקעס.

איינמאָל איז בא אונדז איינגעשטאנען אפ קווארטיר לאון-
ריין — א פויער פונעם דאָרפ בעהוני. בעהוני איז פינף וויאָרטס
פון אונדזער שטעטל.

ניט געקוקט, וואָס בעהוני איז א דאָרפ פון וואָסערע סינע
טויזנט איינוווינער, איז דאָרט פאר דער צארישער רעגירונג
קיין איין שול ניט געווען. די צארישע רעגירונג האָט ניט גע-
זוכט קיין בילדונג פארן פאָלק. די צארישע רעגירונג האָט גע-
דיגעט, וויאזוי פעסער צו פארקנעכטן דאָס פאָלק, צו פאר-

קנעכטן, צו באאווילען, צו בויען פאר אימ וואָס מער קלויס' טערס און טפיסעס.

א פריער, וואָס האָט, ניט געקוקט אפּ אלע מעניעס און נאָר געוואָלט לערנען דאָס קינד, האָט ער עס געדארפט שיקן קיין סלאָוועשנע אין דער שטעטלדיקער צוויי-קלאַסיקער שול. די קינדער פלעגט אויסקומען גיין אלע טאָג פינף וויאָרסט אין שול, בא אלע שלעכטע וועטערן. אָסיען אין די גרעסטע בלאָ-טעס מיט די רעגנס, ווינטער אין די פרעסט און זאווערוכעס, מיט די מעטעליצעס און פּרילינג אין די גרויסע כליופּן און צעגיסונגען.

באלאָנימ אפּ אזא לערנען זיינען, פארשטייט זיך, געווען ווינציק. דאָך פלעגן וואָסערע צען פּופּצן קינדער פּונ אַזא דאָרפּ גיין אלע טאָג אין שטעטל אין שול אריין, אויסער זונטיק און יאָנטויווימ, ווען זיי פלעגן זיך קענען אפּיסל אָפרוען.

לוקיאַנ לאווריןס זון איז געווען פּונ די געציילטע כעוורע. אימ איז געווען צען יאָר, און ער פלעגט טאָג אין טאָג לויפּן מיטן לימונטג טאָרבעלע איבערן אקסל אין זיינע פּאָסטאָלוק-לעכ מיט די ווייסע אָגעטשקעס.

לאוורין האָט געקענט באַנדערין, האָט ער געקראָגן א פּאָד-ריאד מאכט אין די שכיינישע שטעטלעכ גרויסע קיילעכדיקע ביטן און זיי אָנציען מיט אייזערנע רייפּן. דאָס איז געווען אַן ארבעט אפּ עטלעכע כאדאָשימ. האָט ער געדונגען בא אונדז א נאכטלעגער, און עסן פלעגט מען אימ געבן דאָרט, ווו ער האָט געארבעט.

לאוורין האָט זייער געשטאָלצירט מיט זיין זון, וואָס ער וועט בא אימ זיין א געלערנטער.

א — זאגט ער — לוקיאַנ... לוקיאַנ, אז ער וועט אויס-וואקסן וועט ער שוין אין קיין פּאָסטאָלעס ניט גיין. און מיינען האָט ער געמיינט מיט דעם, אז ער וועט זיך

קענען באשטעלן פאר א שרייבער צום סטארשינא אין וואָס
לאָסט, אָדער ער וועט גאָר אוועק פאר א לערער אין א שול.
דאָס שטיקל ברויט וועט אימ אַנקומען אסאך גרינגער, ווי ווען
ער זאָל בלייבן א פאראַרעמטער פויער מיט זײַן טאטן באגלייב
און דאג... וועט ער שוין אין קײַן לאפטיעס גיט ארומגיין, לוי-
קיגן, ער וועט שוין טראַגן שיכ.

די מאמע האָט געוויסט, אז עס איז מיר אומעטיק, האָט זי
איינמאָל א זאָג געטאָן צו לאורײנען, אן טאָמער וואָלט געווען
א זאכ, אז לוקיאַן זאָל גיט לויפן אלע טאָג די פינף וויאָרסט
אהינ און צוריק, זאָל מען אימ אינדערהײַם מיטגעבן אפ דער
גאנצער וואָך עסן, און נעכטיקן וועט ער בא אונדז. אלע שא-
בעס נאָך דער שול-וועט ער אוועקגיין אפ זונטיקדיקן טאָג
אהײַם און מאָנטיק גאנצ פרי צוריק אין שול.

לאורײַן האָט זיכ שווינגנדיק דערפרייט פונג אזא פאַרשלאג.
ער האָט גענומען קאמען מיט די פינגער זײַן געלע שיטערע
פאַרד אונטערן הויכן האלדז, אדיין איז ער, לאורײַן, אויב גע-
ווען א הויכער, מיט געזונטע גידלדיקע קנאָכנס.

— אַט-ט-אַָ דאָאַברעע... — האָט ער נאָך א לאנגן
שמײכלען און נאָך א לאנגן קראצן זיכ די פאַרד געענטפערט
און מיר האָבן באקומען נאָך א קווארטיראנט — לוקיאַנען,
לאורײַנס זון. א פאָכערל אין מײַנע יאָרן, נאָר אויך א בלייב
כינקער און מיט בלויע צוויי צעפנטע אויגן, וועלכע באוויי-
דערן שטיל אלץ, וואָס זיי דערזעען.

פאמעלעכקע, פאמעלעכקע האָבן מיר זיכ מיט לוקיאַנען
פאקאָנט, איכ האָב געלערנט אין כײדער און ער איז שוה. ער
פלעגט זיכ באפרייען נאָך מיטיק און. איכ אינאָוואַנט אָבער
דאָך פלעגן מיר אָפּזוכן שאָען, ווען מיר פלעגן צוזאמען פאַר-
ברענגען, זיכ שפילן, דערציילן, אײנער דעם צווייטן מײסעס,
באווינדערן אײנער דעם צווייטן. מיר פלעגן אויך דערציילן

איינער דעם צווייטן, וואָס מיר האָבן געלערנט. ער האָט שוין
בא מיר זיך אויסגעלערנט דעם גאנצן אלעפּיינ אפּווייניק.
און איך פלעג מיט אים אינאיינעם אראָפּשרייבן זיינע אריפּמעטי-
שע אופגאבעס (דענסטמאַל האָט עס געהייסן, — זיך לערנען
כעזשפענען) און אויסלייענען פון זיינע רוסישע כרעסטאַמאַ-
טיעס שיינע דערצײלונגען און לידער.

דענסטמאַל האָט זיך אקוראט געפירט די גרויסע אימפעריאַ-
ליסטישע וועלט-מילכקאַמע. לאָזט זיך אויס, אז לוקיאַן האָט עפּעס
בעסער געוויסט, וואָס טײטש זיך דאָרט אפּ דער מילכקאַמע, איי-
דער איך. בעסער געזאָגט, ער האָט זיך פאַרגעשטעלט לעבעדיק
די שוידערנדיקע בילדער און די גאנצע קלאַלע, וואָס די מילכקאַמע
טראָגט מיט זיך פאַרן אָרעמען האָרעפּאשנעם מענטשן. זיינע דער-
צײלונגען פלעגן זיין דורכגעמישט מיט קינדערשער פאַנטאַזיע
און מיט אפּערגלויבן. אָבער איך פלעג זיך אזוי אײן זיי ארייַן-
טאָן, אז איך פלעג פאַרגעסן וואָס פאַר א טאָג עס איז היינט
איך פלעג פאַרגעסן אײן וואָס פאַר א שטאָט איך בין, און איך
פלעג ניט געדענקען, וואָס איז איצטער פון יענער זײט פענצ-
טער, זומער צי ווינטער, פעלד צי גאַס. אינמיטן באַטאָג פלעגט
זיך מיר אַמאָל אויסדוכטן, אז אָן אַ פון יענער זײט גאַנעק זיי-
נען די אָקאַפּעס, באַדעקטע מיט אָפּגעגראָפּענעם גראָן, מיט
ביימלעך. אז ווי איך וועל נאָר ארויסגיין פון טיר, וועל איך
זיך פאַרטשעפען פאַר די פּילפאַכיקע באַפלעכטונגען פון שטע-
כעדיקן דראָט. איינמאַל האָט ער מיר דערצײלט, וויאזוי אפּן
ברייטן פאַרלאָזטן שלאכט-פעלד, וואָס איז פול מיט האַרוגימ,
כאַפט זיך אופּ א געהאַרגעטער, וואָס בא אים האָט אָפּגעריסן
א פּוס אינעם שלאכט, און, ניט געקוקט, וואָס ער איז א גע-
האַרגעטער, שפּרינגט ער אומ אפּ אײן פּוס א באַגאַסענער מיט
גרינער לעוואָנע-שיין און זוכט צווישן די האַרוגימ זיין אָפּ-
געריסענעם צווייטן פּוס.

— דאָס קען זײַן ניט קײַן עמעס, — פֿארענדיקט לוקיאַנ די
מײסע, מענטשן דערצײלן עס גלאַט אזוי.

ווי ער רעדט מיר אויס, אז דאָס קען זײַן ניט קײַן עמעס
און איך פיר איבער די אויגן צום פענצטער, ווערט מיר
א כידעש, וואָס ס'ניט באַנאכט, נאָר באַטאָג, די שײַן שווינ
דלט אזוי פרעמד אין די אויגן, און די זאכן אין שטוב
זײַנען גאָר ניט פֿונ קײַן שטעכיקן דראָט און פֿונ קײַן
שלאכט-פעלד — נאָר א פֿראַסטער טיש מיט פֿראַסטע בענקלעכ.
זײ קומען אויס עפעס אזוי פרעמד און אלץ איז מיר אזויווי איך
וואָלט זיך אופגעכאפט פֿונ א שלאָפֿ. אמאָל פֿלעגט מיר נאָך לוי-
קיאַנ געבן צו פֿארשטיין, אז די מילכאָמע האָבן די פֿריצימ אויס-
געקלערט, ניט נאָר אונדזערע פֿריצימ, די פֿריצימ פֿונ אלע
לענדער און די קײסאַרימ זײערע. וואָס איז? ס'קאָסט זײ
דען טײער מענטשן. פֿארן אָרעמען מענטשן מאַנט פֿא זײ קײ-
נער ניט און וואָס אַרט עס זײ? מ'וועט אויסהאַרגענען די אָ.
וועלן קומען אפ זײער אָרט אַנדערוע. אָרעמע מענטשן זײַנען
דאָ אפ דער וועלט גענוג. אָ, די פֿריצימ מיט די קײסאַרימ. יע-
נע זײַנען אזעלכע מענטשן, וואָס ס'גײט זײ קײנמאָל גאָר ניט אָן.
אינ א קורצער צײט ארומ האָט מען עפעס אזויווי אין אײנ
כידעש צוגענומען בײדע טאטעס אונדזערע און זײ אויך
אוועקגעטריבן אפ דער מילכאָמע. מײן טאטע איז געקומען פֿונ
דער בודע פֿונ די טעפ זיך געזעגענען מיט אונדז. דאָס ערשטע
מאָל זײנט איך געדענק ער זאָל קומען אהײם אזוי אינמיטן א
וואַכעדיקן טאָג. און לוקיאַנס טאטע — לאַוורין האָט אויך איבער-
געלאָזט די בײטן מיטן פֿאָדריאד, מיט דער קוואַרטיר, מיט דער
הײם. אז מען טרײבט אוועק אפ דער מילכאָמע, מוז מען גײן.
איך מיט לוקיאַנען האָבן עפעס א שטיקל צײט אויסגעזען
ווי א פֿאָר צעשראָקענע גאַנערלעכ. מיר פֿלעגן אָנקוקן אײנס
דאָס אַנדערע מיט פֿארווונדערטע איבערגעשראָקענע אויגן, לוי-

קיאנ האָט געזאָגט, אז איך האָב א טאָעס, וואָס איך מיינ, אז אויב
מע טרייבט אפ דער מילכאָמע, מוז בענ גיינ. ס'איז גאָר ניט קיינ
מוז. די פריצים זיינען ווינציק און אזעלכע מענטשן, ווי מיר, זיי-
נענ אסאך. אָט אָ, גייען מיר אלע אפ דער מילכאָמע: בעהונג,
גאנצ סלאָוועשנע, גאנצ טכאַרינ. נו, אלע דערפער אַרומ ביז
אורוטש. איז דען א גרויסער באַטרעפ זיך אויסקערעווען מיט
די פיקסן און מיט די שינעלן און דערהארגענען אָט דאָס
ביטל פריצים מיט די פריסטאוועס מיט די גאלאַכזיג און אויס?
— וואָס איז — פרעג איך לוקיאַנען — די פריצים שיקן דען
אפ דער מילכאָמע? אפ דער מילכאָמע שיקט דאָך דער קייסער.
— אז דו פארשטייסט ניט. אויסקומען קומט אויס, אז דער
קייסער שיקט, נאָר פאר די מענטשן, פאר אלע איז קלאָר,
אז דער קייסער און די פריצים, דאָס איז איינס און דאָס
זעלבע.

— טאָ פאר וואָס-זשע טוט מען דאָס טאקע ניט אום, אזוי-
ווי דו האָסט פריער געזאָגט?

— פאר דערפאר... עס זיינען נאָך דאָ אסאך... אומפארשטאנ-
דיקע מענטשן. נאָר ס'איז גאָרניט. אינ די גרויסע שטעט איז
מען שוין פארשטענדיקער. אינ די גרויסע שטעט זיינען דאָ
ארבעטער... אזויווי דער מאמעס ברודער, אזויווי לוקיאַנ.
פאר די אַרבעטער וועלן שוין אלע שטארקער מוירע האָבן, ווי
פאר אזוי מענטשן...

דאָס, וואָס מע האָט ביידע טאטעס אונדזערע צוגענומען אפ
דער מילכאָמע, האָט מיך נאָך מערער פארבונדן מיט לוקיאַנען.
איך האָב זיך מיט אימ אזוי אופגעכאווערט, אז די צוויי נעכט
פונ שאַפעס ביז איבער זונטיק — וואָס ער פלעגט נעכטיקן אינ
דאָרפ, פלעגן זיך מיר אויסציען ווי א יאָר.

מאָנטיק גאנצ פרי פלעג איך שוין שטיין פארן שוועל און
אריסקוקן אפ לוקיאַנען. ער פלעגט דאָך פריער פארלויפן צו

אונדז אינ שטוב, אוועקלייגן דאָס טאָרבעלע מיטן עסן און דער-
נאָכ ערשט אוועקגיין אין שקאָלע אריין. איך פלעג שוין אויב
צו יענער צייט זיין אָפגעוואשן און אָפגעגעסן און פלעג שוין
ווארטן פון יענער זייט הויפ. און אבי נאָר איך דערזע לוקיאנ
לויפט שוין א פארסאָפעטער באַרג ארום דורך דער שטיינעס
הויפל, בין איך שוין אין מיטרעס געסל און אין עטלעכע מי-
נוט ארום בין איך שוין אין כידער און ער אין שול.

אפ א פאָר זאכן בין איך מעקאנע געווען לוקיאנען, און
אנדערע זאכן זיינען לוקיאנען געפעלן געוואָרן בעסער בא אונדז...
אימ איז געפעלן געווען, וואָס בא אונדז אינ די שטעטלדי-
קע שטיבער פירט זיך ריין. מע שלאָפט יעדערער אפ א באַזונ-
דער געלעגער, מע עסט יעדערער פון א באַזונדער טעלער.
אינ דאָרפ און נאָכ אינעם אלטן, אמאָליקן דאָרפ האָט ער עס
ניט געזען. דאָרטן שלאָפן אלע אפ איין באַנק, מעסט אלע פון
איין שיסל, די כאַזירימ לאָזט מען אריין אינ שטוב און מיִשטעלט
זיי א קאָרעטע א. א. וו.

איך אימ בין מעקאנע געווען דערופ, וואָס בא זיי שטייען
אינ גאָרטן אונטערן סאמע שטוב צוויי ווייניג-שליימער, וואָס
לוקיאנ מיטן טאטן זיינעם קאָסען אליין אָן היי פון דער בעהיי-
מע וועגן און דערנאָכ, ווען ס'ניטאָ קיין מילכאָמע, שלאָפט לו-
קיאנ מיט זיין טאטן אינ שטאל אפן היי. זומער, ווען לוקיאנ
איז פריי פון שול, פאשעט ער אליין די בעהיימע זייערע.

אָט-אָט צעלאָזט מען די קינדער פון שול, וועט שוין לוקיאנ
זיין א פרייער פויגל. ער וועט אומלויפן איבער די פעלדער,
קלייבן שטרוטשע, רייסן בלומען, און איך וועל זיך נאָכ
דארפן טשאַדען אינעם דושנעם כידער מיט די איבעריקע זינג-
לעך באַגלייך.

לוקיאנ האָט מיך געוואָלט טרייסטן און ער האָט מיר גע-
זאָגט, אז ווען ער וועט שוין זיין פריי פון שול, וועט ער קומען

זומער אינ א פרייטיק באטאָג, ווען מע לאָזט אונדז אָפּ פונ כיי-
דער, אונ וועט מיכ נעמען צו זיי אינ דאָרפ אריינ. דאָרט בא
זיי אינדערהיימ וועל איכ זיכ קענען אונטערשטעלן אפּן ליי-
טערל לעפּן זייערע פיימער אונ רייטן וויינשל גלייב אינ מויל
אריינ... מע דארפ זיכ נאָר היטן, מע זאָל ניט צעברעכנ קיינ
צווייגן.

איכ האָב געוואָלט בא לוקיאנען אב אנדער זאכ: פּין דענסט-
מאָל וועלן זיכ אויספירן אלע פייגעלעכ אינ די נעסטן אונ קיינ
פויגלשע אייעלעכ וועט שוין ניט זיינ צו קרייגן. אונ אינ כיי-
דער האָב איכ געזען פּא א יינגל צוויי פויגלשע אייעלעכ, שיי-
נינקע, ווי די גאנצע וועלט, אונ די יינגלעכ האָבן אימ אלע מע-
קאנע געווען.

לוקיאנ האָט א קלער געטאָן אונ געפליבן שווייגן.

נו?... — פרעג איכ אימ שוין מיט אומגעדולד.

סיניט גוט. — ענטפערט מיר לוקיאנ. — באראפעווען דער
מאמען אונ צונעמען פונ איר אירע קינדער... בא אונדז נעסטן
זיכ דאמקע צוויי פייגעלעכ איבער דער סאמע טיר. פונ אויבן אי-
נעם אויבערשטן פיישטיבל, דאָרטן איז אופגעדויבעט אזא מינ
שיפיקל. זאָלסטו אָפער זען, וויאזוי זיי היטן זיכ פאר א פרעמד
אויג אונ וויאזוי זיי ציטערן איבער די אייעלעכ.

איכ האָב דערהערט, בינ איכ מאמעש פארצאפלט געוואָרן.

— בא אייכ אליינ האָט פונ אויבן איבער דער טיר א פייגעלע

אָנגעלייגט אייעלעכ? פארוואָס ניט בא אונדז?

— דערפאר — האָט לוקיאנ געשמייכלט, — וואָס דו וואָלסט

בא זיי אויסגעליידיקט די נעסט.

— יא, אויסגעליידיקט, אָט א באלד צעיאָג איכ זיכ אויס-

ליידיקן. זאָג, וועלכע איז עס דאָס פייגעלע? האָסט עס געזען?

אונ די אייעלעכ זיינען דאָרטן אוועלכע? דו האָסט די אייעלעכ

אויכ געזען?

— נו, יא. האָט לוקיאָנ געענטפערט, און זיינע אויגן האָבן זיך שוין אויך אָנגעצונדן מיטן זעלבן פֿייערל, וואָס מיינע. דאָס פייגעלע איז א לאסטעווקע מיט א לאנג וויידעלע און מיט שפיי-ציקע לאנגיקע פליגעלעכ. די הייסט ניט נאָר איין פייגעלע זיצט בא אונדז, נאָר צוויי. די נעסט האָבן זיי אויסגעקלעפט פון הארטער בלאָטע, און אינווייניק איז ער אויסגעבעט מיט פּוּכ. אייעלעכ ליגן שוין דאָרט פיר. לענגעכיקע, ווייסינקע מיט אסאך שפרענקעלעכ באזעצט...

— אוי ברענג...

וויאזוי-זשע קען מען?

איך האָב שוין אויך פארשטאנען, אז ס'קרומ און ס'וועט זיין א פארברעכן, אויב מירן זיך אזוי באגיין מיט די פייגעלעכס נעסט... אָבער איינס?!

— לוקיאנטשיקל, טייערער, כאָטש איינס.

— אפ איינס זיי מאכן אָרעמער?

— נו יא, לוקיאנטשיקל טייערער, אפ איינס זיי מאכן אָרע-

מער.

— גוט.

בא לוקיאנען זיינען שוין געגאנגען די עקזאמענס אין שול. ס'יז בא אימ געווען די סאמע הארבסטע וואָך פונעם גאנצן יאָר לערנען. אז אינדרויסן איז שוין אזוי שיינ און ס'גלוסט זיך אין פעלד אריין, אוי, גלוסט זיך שוין אין פעלד אריין — און דאָ דארפ מען כאזערן אפויסווייניק מייסעס וועגן גאָטס-מאמען, וועגן קייסער און קייסערינעס... אימ אינ דער אמאָליקער שול איז געווען שווער צו לערנען, און אונדז אינ כידער איז גע-ווען נאָך שווערער. בא אימ, אויב מע האָט געלערנט וועגן גאָטס מאמע, האָט מען אָבער כּוּצ דעם אויך געלערנט אריין-מעטיקע, געאָגראפיע, נאטורקענטעניש. אונדז האָט מען דאָך אָבער געשטאָפט בלויז מיט אלטע זאכען. מיהאָט אונדז פאר-

קלאפט די קעפ מיט אזעלכע זאכנ, וואָס זיינען גאָר אפּ דער
וועלט ניטאָ. מוישע רעדט צום שטיין ער זאָל געבן וואסער.
אז מע קוקט אפּן שלאנג הערט זיך אופ די מאגייפּע... די ערד
עפנט זיך אופ און שלינגט איין קוירעכנ מיט זיין געמיינדע...
מוישע הייבט אופ די הענט ווערן שטארקער די יידן, מוישעס
הענט לאָזן זיך אראָפּ, ווערן די אמאָלייקים שטארקער...

„די יידן טיינען צו ארענען: גיב אונדז א גאָט, מיר זאָלן
זיך צו אימ בוקן! זאָגט צו זיי אַרנ: טראָגט צונויפ אייער גאָלד
מיט אייער צירונג. דאָס גאָלד מיטן צירונג ווארפט ארנ אריין
אינ אן אָנגעהייצטן אויוון און עס שפּרינגט ארויס א קאלב.
דער „גאָלדענער“ קאלב. דאָס קעלבל פארייסט דאָס עקל און
טאנצט, און די יידן טאנצן נאָכ.“ אפּ דערופ און מער אפּ גאָר
ניט— די גאנצע קינדהייט אָפּגעגעבן, קיילעכיקע יאָרן פון
פרי ביז נאכט געשטיקט זיך אין זי כאדאָרימ. באוואָפנט
מיט אזעלכע וויכטיקע יעדיעס, האָבן מיר דערנאָכ געדארפט
גיין אין לעבן אריין.

שאַנעס פארנאכט האָב איך ארויספאגלייט לוקיאנען און
אימ נאָכאמאָל דערמאָנט, ער זאָל ניט פארגעסן יענע זאכ...
און איך ווארט שוין.

די גאנצע נאכט זונטיק אנטקעגן מאָנטיק האָב איך זיך ניט
אוסגעהערט צו ריען אפּן געלעגער. דער קאָפּ האָט מיר ווי
געטאָן, אָבער אנטשלאָפּן ווערן האָב איך ניט געקענט, מיר
שטעלט זיך אלץ פאָר, אז אָט אַ גייט ער שוין, לוקיאנ, אָט האלט
ער אין טאָרבע צווישן די ביכער דאָס אייעלע און ס'קען זיך
נאָכ צעקוועטשן. ווידער דוכט זיך מיר, אז ער שטעלט מיך
אונטער אונטערן ווינשל-בוימ, און אנשטאָט ווינשל וואקסן
דאָרטן אייעלעכ, פייגלשע אייעלעכ, וויסניקע, רויטינקע אזוי
שיין גלאנצן זיי אנטקעגן דער זון. דערנאָכ שטעלט זיך מיר
פאָר, אז ער טראָגט אין ביידע הענט צוויי פייגעלעכ און יעדער

פייגעלע וואלט אינ שונאָבעלע און אייעלע פון מיינעטוועגן, זיי
פרייען זיכ אלע אינדרייען. און ווייזן מיר. איינער מיינט: מילע,
וויפאלד דו ווילסט זיכ שוין יאָ שפילן ווי א קדיין קינד, טוען
מיר דיר באלד צוליב.

זומער הייבט אָן טאָגן פרי. ווי ס'איז נאָר געוואָרן ליכטיק
בינ איכ שוין אַרומגעקראָכן איבערן הויפ.

די שכינע אינ דעם אונטערשטן קליידל האָט אַרויסגע-
טריבן זייער בעהיימע אפ דער פאשע, פרעגט זי מיכ:
— וואָס איז אזוי פרי, בונימל? עפשער דער בויכ?

די מאמע איז אופגעשטאנען, זי האָט מיכ געטריבן איכ זאָל
נאָך גיין שלאָפן — עס איז נאָך פרי — זאָגט זי — דער קאָפּ וועט
דיר וויי טאָן, גיי לייג זיכ, וועסט נאָך אפיסל שלאָפן. זאָג איכ
איר, אז שלאָפן וויל איכ ניט. פרעגט זי, טאָמער וויל איכ עסן,
וואָס איכ דריי זיכ שוין אזוי לאנג אַרום, זאָג איכ, אז קיינ עסן
וויל איכ אויכ ניט.

אזוי האָב איכ קוים, קוים דערצויגן די שאָ, ווען מען דארפ
שוין גיין אינ כיידער. איכ האָב איינגעפאקט מיינע ספאָרים,
גענומען אונטער דער האנט און בינ ארויס מיט א שמייכל אינ
הויפ. וויל איכ האָב געוויסט, אז אינ דער מינוט, אזויווי אפן
זייגער, באגעגן איכ זיכ אלע מאָנטיק אינדערפרי מיט לוקיא-
נען.

איכ ווארט צו לעבן ברונעם. ווארט צו אפיסל לעמ פאָרט-
קעלע פון הויפ, איכ קוק דורכן טשאסטאָקאל פון גאָרטן, ניין,
ניטאָ. איכ זאָל כאָטש ערגעץ אָנהייבן זען לוקיאנען. און אפן
שליאכ פאָרט א פור אינ פעלד אריין. אפן וואָגן זיצן א פויער
מיט א פויערטע און צוויי פיריאָריקע קינדער. א הינטל לויפט
נאָך נאָכן וואָגן, א שווארץ, מיט אן איבערגעשלאָגן פיסל.
מ'זאָל כאָטש ערגעץ אָנהייבן זען לוקיאנען?!

איך האָב זיך צוגעשפארט צום פלויט און איך ווייט ניט צי
איך בין אנטשלאָפן געוואָרן, צי ניינ.

— זע נאָר, ביסט נאָך ניט אוועק אינ כיידער...?
האָב איך דערהערט דער מאמעס קאָל.
איך האָב זיך אופגעכאפט און זיך אי פארשעמט, אי דער-
שראָקן.

— און... לוקיאנ? נאָך ניטאָ? — פרעג איך, און דאָס הארצ
האָט בא מיר גענומען קלאפן פונעם שלאָפ, אז אָט אָט שפרינגט
עס דוכט זיך ארויס.

ניטאָ. ניט געקומען איבער עפעס לוקיאנ... עס האָט מיט
איך קיינמאָל ניט געטראָפן, ער זאָל מאַנטיק ניט קומען אינ
שול. איך בין אוועק דורך מיטרעס געסל אינ כיידער אריין,
איך פיל, אז ס'איז שפעט און איך ווייס, אז דער רעבע וועט
מיך נעמען איבערפרעגן, פארוואָס איך האָב אזוי פארשפעטיקט.
די ינגלעך וועלן זיך נעמען איבערקוקן איינער מיטן צווייטן,
וועל איך זיך צעוויינען. איך וועל ניט אויסהאלטן און זיך צע-
וויינען אפן אָרט.

דערווייל גייט מיר אָן אנטקעגן סאָרע די פאָטשטאליאָניכע.
פא איר איז א יאדישלעווע קאָל און זי איז שוינ אן אלטע. פון
וועלעדניק פלעגט איציק דער באלעגאַלע ברענגען צו פירן די
פאָטשט אינ שטאָט אריין, די פויערימס-בריוו פירט ער צו אינ
וואַלדאָסט אריין און די יידישע — צו שמערען דעם אלטן, נאָר
אז שמערע איז פאראיאָרן זומער געשטאָרבן, איז שוינ סאָרע
געבליבן פאָטשטאליאָניכע. זי איז שוינ גאָר אן אלטע, א קליי-
ניקע און יאדישלעווע, צעטראָגט זי די בריוו נאָר אינ די קלייטן,
און אם די איבעריקע מענטשן. צו וועמען ס'דאָ א בריוו, ווארט
זי בין זי וועט זיי ערגעץ באגעגענען.

— הער נאָר — רופט זי זיך אָן מיט איר יאדיש לעווע קאָל —
יינגעלע, וויאזוי רופט מען דיך?
— פֿרנימ.

— ביסט ניט דער ווערפּוּוּקעס?
— יאָ.

— טאָ לויפ, מיינ טייערינקער, צו מיר אהיימ, וועסטו אָפֿ-
נעמען אייערע בריוו... זיי ליגן שוין אונ ליגן, איך האָב, ניט
פאר דיר געדאכט, קיין קויעכ ניט גיין אזוי ווייט.
פונ דער אָ אומגעריכטער גיס איז מיר מיטאמאָל געוואָרן
פריילעכער, אונ איך בין אוועק מיט שמערעליכע צו איר אהיימ.
— אָט דאָס זיינען, דורכט זיך, דינע. קענסט איבערלייע-
נען? אונ זי האָט מיר געגעבן צוויי בריוו מיט א קארטל פא-
שטעמפּלעטע מיט אסאך שטעמפּלען.
איך האָב איבערגעלייענט. עס זיינען געווען דעם טאטנס
בריוו פונ דער מילכאָמע.

M. Словешна

Волинск. губ. Овручск. уезд

Госпадину Рувину Косою.

— אכט קאָפּיקעס — האָט זיך שמערעליכע אָנגערופן אונ זי
איז בייס-מייסע געזעסן בא דער זייט אפ א באנק, אזויווי זי
וואָלט געווען ניט בא זיך אינ שטוב — א בריוול דריי קאָפּיקעס
א קארטל — צוויי. אכט קאָפּיקעס — מאכט זי.
איך בין אוועקגעלאָפּן צו דער מאמען נאָך די אכט קאָפּי-
קעס.

זינט איך געדענק איז עס עפּשער דאָס ערשטע מאָל, אז מיר
באקומען בריוו. אז מען האָט דעם טאטן צוגענומען אפ דער
מילכאָמע איז שוין דאָ ווער עס זאָל צו אונדז שרייבן בריוו. נאָר
א מיין מאָדנער ער איז דער טאטע, אז ער שיקט די בריוו צו אונדז

און שרייבט גאָר זיין אייגענעם נאָמען — רווין קאָסאָגאָר. ער
וואָלט דארפן שרייבן ליבע און פּוֹנימל קאָסאָגאָר, נאָר באַ אימ
קומט אויס, אז וויבאלד די בריוו גייען צו אימ אהיים, איז ער
דאָ באלעבאָט.

צוויי בריוו מיט א קארטל... אכט קאָפּיקעס...
פאָרוואָס האָבן זיך עס מיטאמאָל אָנגעקליפּן צוויי בריוו
מיט א קארטל?

די מאמע איז געוואָרן פּיז אפּ דער אלטער שמערעליכע.
אפּ די בריוו האָט זי זיך ארוּפגעוואָרפּן, די מאמע, אויווי א
דורשטיקע אפּ א טרונק וואסער, זי זאָגט: —

דאָ קריכן מיר ארויס די אויגן פון קאָפּ, טאָמער עפעס
א יעדע, וואָס ער איז נעבעכ אזוי ווייט פארטריבן געוואָרן פון
אונדז, און דאָ ליגן באַ איר די קארטלעך מיט די בריוו וואָכנ-
ווייז און רוען זיך אויס... נישקאַשע, ווען דער זעלבער בריוו
איז צו א גוויר, וואָלט ער באַ איר קיינ רעגע ניט איינגעלעגן.
א מער די כריפּליווע טאָכטער זייערע, אָט דאָס איז אזוי די
גוטסקייט אירע? וואָס מ'קוקט זיך דאָ אויס די אויגן און זי
דערמאנט זיך אינ א יאָר ארום א טשוווע!

— מאמע — ענטפער איך איר און שטעל זיך שוין איין
פאר מיכליען, וואָס רעדט קעסיידער ווי א פארסאָפעטע און
וואָס באַ איר איז אזא שיינע ווייסע הויט אפּן פּאַנעם, — מא-
מע — זאָג איך, — זיי קערן ניט וויסן אונדזער פאמיליע, אז
מ'רופט אונדז גאָר איבערן שטאָט די ווערפּוּצעס. וואָס, מיר
האָבן דען באקומען אמאָל פון עמעצן א בריוו?

דערנאָך דערמאָן איך זיך, אז מענטשן, וואָס באַ זיי איז
עמעצער אפּ דער מילכאָמע, סיי די היגע, סיי די דאָרפישע
גייען אליין אלע טאָג אינ וואָלאָסט אריין פּרעגן, גזויווי
לוקיאַן, וואָס נעמט דאָרט אפּ זיין טאטנס בריוו.

איך האָב זיך דערמאָנט דעם נאָמען לוקיאַנ, האָט עס זיך
געגעבן א זעצ ווי מיט א דובינע איבערן קאָפּ...

— מאמע, ניט געווען נאָך לוקיאַנ? — פּרעג איך.

— יאָ, — ענטפערט מיר די מאמע א פארטרעגלעכע. איך
ווייס טאקע ניט וואָס איז די מייסע, וואָס ער איז נאָך ניטאָ.

א טאָג א יאָר, איינער.

א טאָג א יאָר, דער צווייטער.

א טאָג א יאָר, דער דריטער.

און ניטאָ לוקיאַנ. עפּשער איז ער קריכנדיק צום נעסט
אראָפּגעפאלן און זיך דערהאָרגעט, עפּשער האָט אימ די „מאמע“
דאָס פּויגעלע א פיק געטאָג אינ אויג, עפּשער וואָס, עפּשער ווען.
וואָס הייסט, ער קומט ניט אזוי לאנג, אז אינ שוין איז די לעצטע
וואָך און ס'גייען שוין די עקזאמענעס!

אפן פּערטן טאָג איז לוקיאַנ געקומען. א צעהאָרגעטער, א
פארענדערטער, אונטערן רעכטן אויג א שוואַרצער סימען, פונ
דער אויבערשטער ליפ איבער דער באק פיזן סאמע האלדז-אונ-
נאקן א רויט פארלאָפענער שלאנג פונ א האראפניק אָדער פונ
וואָס. ער איז סיי ווי ניט געווען קיינ געוונטער, לוקיאַנ, און
איצט איז ער שוין גאָר אזויווי א פּגירע, זיינע בלויע אויגן,
וואָס זיינען שטענדיק געווען גוט, ווי די גאַנצע וועלט, קוקן
איצט ניט אס קיינ מענטשן, און ווען ער הייבט זיי אופ, זיינען
זיי פול מיט שטעכיקער בייזקייט. ברענגען האָט ער מיט זיך
גאָרניט ניט געפראכט, אויסער די ביכער און זיין ליינונג
טאָרבעלע, וואָס איז איצט געווען אויסגעשמירט און פארויכערט.
עפּשער א סרייפע? עפּשער האָט בא זיי געברענט די שטופ.

— לוקיאַנ, וואָס איז געשען? — האָב איך זיך איינגע-

שטעלט און א פּרעג געטאָג בא אימ.

אָבער לוקיאנ'האָט אַ מאַכ געטאָן מיט דער האַנט. און מיר
זיינען זיך ווידער צעגאנגען.

וואָס־זשע איז טאקע פאָרט פאָרגעקומען מיט לוקיאנען?
עס איז פאָרגעקומען מיט אימ, און ניט נאָר מיט אימ איי-
נעם, זייער אַ שרעקלעכע זאך, וואָס נאָר די צארישע רעגירונג,
א מאַפאָלע האָט געמעגט אפּ איר אָנקומען מיט הונדערט יאָר
צוריק, איז פיייק געווען אָפּצוטאָן.

דער גוטבאזיצער זעלענסקי האָט געהאט צעשאפן איבער אָן א
שיר מאיאָנטקעס. זיין הערשאפט האָט זיך צעשפרייט איבער אָן א
שיר ערד אינעם שטעטלעך און אינעם דערפער. דער זעלבער זעלענ-
סקי האָט אויך געהאט צו שאפן איבער סלאוועשנע מיט עטלעכע
דערפער ארום. אינעם פריזישן הויפל אינעם סלאוועשנע איז געזעסן,
אלס אופראוולדיאישטשי, איינער זייער אַ פייטערער מענטש
און מיט זייער אַ שיינעם נאָמען — סווינטעצקי.
איצט ווייטער:

אינעם בעהוני האָט דער עק דאָרפ, וווּ לאווריןס שטוב איז
געשטאנען, זיך גערעכנט פאר א „ספאָרנעם“. דער פאָרעז האָט
געהאלטן, אז די ערד אפּ דעם אָרט איז זיינע, אז די פויערימ,
וואָס וווינען דאָרט, דארפן אימ צאָלן צינז.
די פויערימ האָבן געטיינעט, אז נאָך דענסטמאָל, בעשאס מע
האָט זייערע זיידעס באפרייט פון לייב-איינגטום, האָט דער אל-
טער פאָרעז זיי אָפּגעשענקט אַט דאָס שטיקל ערד אפּ שענקי
קיינ פאפירן האָפן זיי ניט ארויסגענומען. ווייל ער איז געווען
א מעשווגענער, א האָנאָריסטער, און די טאטעס מיט די זיידעס
האָבן אימ דאן געמוזט גלייבן אפּן וואָרט. בא לוקיאנען לעבט
נאָך א בלינדער זיידע. אָבער אן אלטער פון 98 יאָר, דערציילט
ער וואָרט אינעם וואָרט, וויאזוי עס האָבן זיך די ערשטע אויסגע-
בויט אפּ דעם אַ ווינקל די פינף ברידער ניקיפאָר, סטעפאן, סידאָר,

פאנקראט און ער. האַראָפּיי איז געווען די פאמיליע זייערע, איצט איז דער גאנצער ווינקל באזעצט מיט האַראָפּייען. פאר דערפאר הייסט טאקע אָט דער אָ טייל דאָרפּ — די האַראָפּ-צעס. איצט שטייען שוין דאָ א 70 הויפּן: שטיבער מיט שטאלן און טויקן. דאָס לאָדעניש ציט זיך שוין פון צענדליקער יאָרן. די אלטע לייט, וואָס מע פלעגט שלעפּן יאָר אין יאָר פאר איי-דעס צום קרייז-געריכט, זיינען שוין אלע אויסגעשטאָרבן. אָט לעבט נאָך דער איינער מיקאָלע האַראָפּיי, איז ער שוין אויך טויב און בלינד און טויג שוין ניט צו גאָרניט. אלעמאָל פלעגט דער געריכט אָפּזאָגן דעם פּאַרעצ, ווייל אפּילע דער צארישער געריכט האָט ניט געקענט איינגיין אפּ אזא אומרעכט. שוין זעכציק יאָר, אז מענטשן וווינען אפּ ערד און מיט אזויפיל איי-דעס און באווייזן, אז די ערד איז זייערע, זאָל מען זי איצטער אומקערן צוריק צום פּאַרעצ? אָבער דער פּאַרעצ האָט מיט זיין געלט און מיט זיין באקאנטשאפט סאָפּקאָלסאָפּ געפּויעלט באמ געריכט, וואָס ער האָט געוואָלט. די איידעס זיינען דאָך שוין אלע צעשטאָרבן. און פונקט איצט, ווען מ'האָט אסאך פּויערימ-די באלעבאטימ פון די דאָזיקע ווירטשאפטן, אוועקגעטריבן אפּ דער מילכאָמע, זיי זאָלן אומזיסט און אומנישט פארגיסן זייער בלוט, פונקט איצט האָט סווינטעצקי — זעלענסקיס רעכטע האנט ארויסגעקראָגן א פאפיר מיט א דערלויבעניש אראָפּווארפּן אָט די 60 — 70 הייזער מיט די טויקן, מיט די שטאלן, כאָרעו מאכן אזויפיל פרעמדע האַרעוואניע, און די פּויערשע פאמיליעס זאָלן זיך גיין מיט זייער כּוּדאָבע און מיט זייער פּיסל זליבאָדע ווהיין די אויגן וועלן זיי טראָגן.

אָט דאָס איז אינגאנצן די מייסע.

אין יענעם שאַבעס פארנאכט גייט זיך לוקיאן מיט נאָך א פאָר דאָרפּישע שילער אהיימ, פלוצעם דערהערן די קינדער הינטער זיך א טופּעריי פון אסאך פּערדישע טלאָען.

זיי קוקן זיך אום אונ דערזענען, אז עס פאָרן בא א הונדערט
רײַטערס אפ געזונטע אויסגעפאשעטע פערד. טכילעס האָבן זיי
א קלער געטאָן. אז טאָמער פאָרט ערגעץ אן אַטריאד פון דער
מילכאָמע. אָבער די מילכאָמע איז דאָך צו ווייט, אז יענע זאָלן
אהער קענען דערלאנגען.

זיי קוקן זיך צו בעסער, ערשט עס זיינען גאָלע סטראזש-
ניקעס. זיי קוקן זיך נאָך בעסערצו, דערזענען זיי, אז פון פאָרנט
פאָרט טוויגטעצקי אפ א ווייס פערד, אליין איז ער אויך אָנגע-
טאָן אין ווייסן און מיט א שטרויען צוויידאשעקנעם היטל אפן
קאָפּ. בא די קינדער האָט זיך באלד אָפגעריסן אין הארצן, אז
דאָ איז עפעס ניט גלאט, אָבער דערנאָך האָבן זיי א קלער
געטאָן, אז עפּשער וועלן זיי זיך אין פעהוני ניט אָפּשטעלן,
דורך פעהוני וועלן זיי נאָר דורכפאָרן, און אָפּשטעלן וועלן
זיי זיך ערגעץ ווייטער וווּ.

די מאכנע רײַטער האָט גיך אָנגעיאָגט און איבערגעיאָגט
די קינדער. לוקיאן האָט דערפילט ווי א גאנצע כוואליע סינע
איז אימ צוגעשוומען צום הארצן.

די רײַטער זיינען שוין געווען ווייט.

די קינדער האָבן מער ניט געזען, ווי דעם וואָלקן שטויב
וואָס די פערד האָבן נאָך זיך איבערגעלאָזן, דערנאָך האָבן זיי
שוין דאָס אויך ניט געזען, אויסער דאָס געוויינלעכע בילד פון
די זומערדיקע גרינע פעלדער איבער ביידע זייטן שליאכ. אָבער
אויך אַ דאָס שיינע בילד איז פאר לוקיאנען פינצטער געוואָרן
איבערן קייסערס מעשאָרסימ, וואָס זיינען נאָרוואָס דורכגעפאָרן.
זינט ער קען זיי האָט ער זיי פיינט ווי דעם טויט, באזונדערס איצ-
טער, ווען דאָס הארצ האָט אימ אָנגעזאָגט זייער טרויעריקע זאכן.
די קינדער האָבן פארגיכערט דעם גאנג, זיי זיינען געלאָפּן
פארסאָפעטע און פאר א האלבער שאַ אנערעכ דורכגעמאכט
דעם וועג, וואָס געווערט בא זיי קעסיידער מער ווי א שאַ.

אָבער שוין אינעם עק דאָרפּ האָבן זײ צו זײ דערטראַגן ווײַפּער-
שע און קינדערשע געוויינענע און געשרײענע, ווי בײס עס ברעכט
אויס אינמיטן פאנאכט א סרײפּע.

אז לוקיאנע איז געקומענע צו לויפן אפּ די האראָפּצעס, האָט
ער דערהערט אויסער די געוויינענע א קלאפּעריי מיט א האקעריי
און האָט דערזענע א גרויסע צונויפּלויפּעניש אפּן גרויסן בײזן-
ווונדער.

די סטראזשניקעס האָבן זיך צעשאַטן גרופּעסווייז איבער די
הויפּן, זײ האָבן געבראַכט די דעכער און די ווענט, צעוואָרפּן
די שטאלן, געטאַפּטשעט די געוויקסן ארום די שטיבער.
אינעם אסאך הײזער זײנענע נאָך די פאלעבאטימ נײטאָ אינדער-
הײם, אינעם שטוב האָבן די סטראזשניקעס געטראַפּן נאָר קליינע
קינדער און אלטע לײט.

אויך פא לוקיאנע האָבן זײ געטראַפּן נאָר די קליינע קינד-
ער און דעם בלינדן זײדן. דער טאטע איז געווען, ווו נאָך
אסאך טאטעס זײנענע געווען אינעם דער צײט — אפּ דער מילכאַמע.
די מאמע איז נאָך נײט געקומענע פונ פּעלד.

די פײנע לײט האָבן ארויסגעפירט פונ שטוב די וויינענדי-
קע קינדער מיטן בלינדן זײדן, האָבן זײ אָפּגעלאָזן אפּן שליאכ
צווישן די פּערד. די זאכט פונ שטוב האָבן זײ אפּגיכ ארויסגע-
וואָרפּן און האָבן גענומען האקן און פּראָקן אלץ, עס זאָל נײט
זײן קײן שטאל, עס זאָל נײט זײן קײן בױם און קײן גאַרטן,
גאַרנײט זאָל נײט זײן.

די מאמע לוקיאנעס איז געקומענע צו לויפן פונ פּעלד מיט דער
קאַראַבקע קרײטעכצ אפּ דער פלייצע און מיטן לײדיקן הלע-
טשיקל אינעם האנט, זי האָט דערזענע אָט די בעהאַלע. האָט זי געז-
נומענע פאלן די סטראזשניקעס צו די פּיס, קושן זײ און וויינענע,
נאָר אומעטום כאפּט זי א קלאפּ, אומעטום א שטופּ, די אויערן
זײנענע זײ פאַררײגט מיט טעמפּער אכזאַריעס. קײנער זעט זי נײט,

קיינער הערט זי ניט, קיינער דארף זי ניט. דערווייל האָט זי
דערזען דעם אָדן אליין, טוינטעצקינ, אינ א ווייסן קאָסטיומ
און אינ דער שטרויענער הוט מיט די צוויי דאשיקעס. ער איז
געזעסן אפן פערד און האָט אָפגעגעבן באַפעלן.

ארום אימ זיינען שוין געלעגן בא די פערדס פיס עטלעכע
הייזעריקע פויערטעס, וואָס האָבן געוויינט, האָבן געפליקט אפ
זיכ די לייבער. לוקיאנס מאמע האָט זיכ אויכ אהינ א וואָרפ
געטאָן, האָט אָנגעכאפט זיין שטייול און גענומען אימ באוואשן
מיט טרערן.

— האָב ראכמאָנעס, — שרייט זי, — האר געטרייער, אפ מיינע
קליינע קינדער! ... דעם מאנ האָט איר דאָכ אוועקגעטריבן אפ
דער שכיטע און מיכ לאָזט איר דאָ איבער...

זי האָט ניט באוויזן אויסריידן, ווי דער פאָרעז האָט פאר-
לירן דעם געדולד און איר געגעבן א זעצ מיטן שטייול איבערן
מויל, אז זי איז טייקעפ אומגעפאלן און אירע ליפן זיינען בא-
דעקט געוואָרן מיט בלוט.

לוקיאנ, וואָס איז די גאנצע צייט געשטאנען ווי א פרי-
שמעליעטער, האָט זיכ פלוצעם דורכגעריסן דורכן אוילעם.
איבער די געבויענע וויינענדיקע פלייצעס איז ער פלינק ווי
דורכ טרעפ ארופגעפליגן אפן פערדס רוקן און גלייכ צום
פאָרעז אפ די הענט. ער, האָט אימ פלינק ארומגענומען אזוי ווי
מען נעמט ארום א געטרייעם מענטשן און זיכ אריינגעפיסן מיט
זיינע ציינדלעכ יענעם גלייכ אינ האלדז אריין. דער פאָרעז האָט
מיט אימפעט געגעבן א פליק פון זיכ דאָס יינגל, אָפער פיל
אויסן בויגן האָט זיכ דאָס יינגל אריינגעפיסן אימ אינ האנט
אריין און איז געבליבן היינגען. דער צעיושעטער פאָרעז איז מע-
ווולול געוואָרן. פאר שרעק האָט ער אפילע שרייען ניט געקאָנט,
ער האָט נאָר גענומען פאָכן צו א פאָר סטראזשיקעס מיט דער
פרייער האנט און ארויסגעלאָזן א מעשוגענעם קוויטש, זיינען טיי-

קעם אָנגעלאָפּן סטראַזשניקעס אפּ פּערד און מײַט די קאַנטשײ-
קעס גענומען שינדן דאָס קינד, וווּ זײַ האָבן געטראָפּן. דאָס
קינד האָט זיך געײט ווי אונטער מעסערס, נאָר אָפּלאָזן די
האַנט האָט ער נײַט געוואָלט. אײַן אוראַדניק האָט אײַם דער-
לאַנגט אײַבערן האַלדז און נאַקן און פאַרכאַפּט א שטיק. באַק
מײַט דער אײַבערשטער לײַפּ. דאָ האָט לוקיאַן פאַרלאָרן דאָס
רעשט ביטל באַוווּסטזײַן און אײַז אַנידערגעפאַלן. ער אײַז אַראַפּ-
געפאַלן ווי א טױטע בײַ, וואָס מען רײַסט אָפּ דערשראָקן און
נײַט געשיקט פּונ דעם אָרט לײַב, וווּ זײַ האָט געגײפטיקט.

אַז די פּויערימ מײַט די פּויערטעס, אָנגעשטרענגטע פּײַז גאָר
האַבן דערזען, וואָס מע טוט מײַטן קינד, האָבן זײַ שױן מער
נײַט אױסגעהאַלטן און סײַהאַבן גענומען פּלײַען שטײנער אפּן
פּאַרעצ מײַט די סטראַזשניקעס. דער פּאַרעצ האָט אפּגײכ אָפּגע-
טראָגן די בײַנער און זיך באַהאַלטן אונטער א שטאַל, די
סטראַזשניקעס זײַנען אַראָפּגעשפּרונגען פּונ די טױקן מײַט די
שטאַל, האָבן געכאַפּט די בײַקן און זיך גענומען אָפּשײסן.

דאָס געשלעג האָט געדויערט לאַנג, אָבער דעם קײסערס מע-
שאַרסימ האָבן געזיגט. זײַ האָבן אדע געהאַט בײַקסן אײַן די הענט.
די 70 הױפּן האָט מען כּאַרעו געמאַכט, די מײַשפּאַכעס, וואָס
בא אסאך זײַנען די מאַנסבלעג געווען אײַז דער מײַלכאַמע, זײַנען
געבליבן אפּ דער גאַס. די גערטנער זײַנען צעטראָטן, די כּוואַך
בע ארויסגעטריבן, די שטוב-זאַכן צעבראַכן, צעטראַשטשעט.

לוקיאַן אײַז צוויי טעג געלעגן א פאַרטראַגענער, אַז ער
האַט זיך ראַזטשוכעט, האָט שױן די מאַמע געהאַט אופּגעשטעלט
אַ קורין אײַן צווייטן עק דאָרפּ. דערנאָכ... דערנאָכ האָט זיך
לוקיאַן אומגעשלעפּט א צענעריגטער, א צעווייטיקטער, מײַט
פּולע אײַגן גאַל און האָט געהאַלטן אײַבערשלעפּן די געבליבע-
נע זאַכן. ער האָט נײַט געקענט אָפּזוכן, לוקיאַן, זײַער הױפּ אפּ
די האַראַפּצעס, נאַקעטע אױוונס אומעטום, צעבראַכענע טױערן,

א טרייפע און גאר. פון דער בעהיימישער שטאל פון זייערער
איז געבליבן שטיין א הויכער זשוראוול, א דארער.

זומער ביי איכ געקומען צו לוקיאנע אין דארפ אריין.
איכ האב געזען זיין מאמע, זיין קורין, געזען דארט דעם זיידן
און די קליינע קינדער. לוקיאנ האט שוין אויסגעזען אזויווי
די ווייטעקן וואלטן אים אפגעגאנגען, נאר ער איז געווען
זייער מאגער און האט געכריפעט.

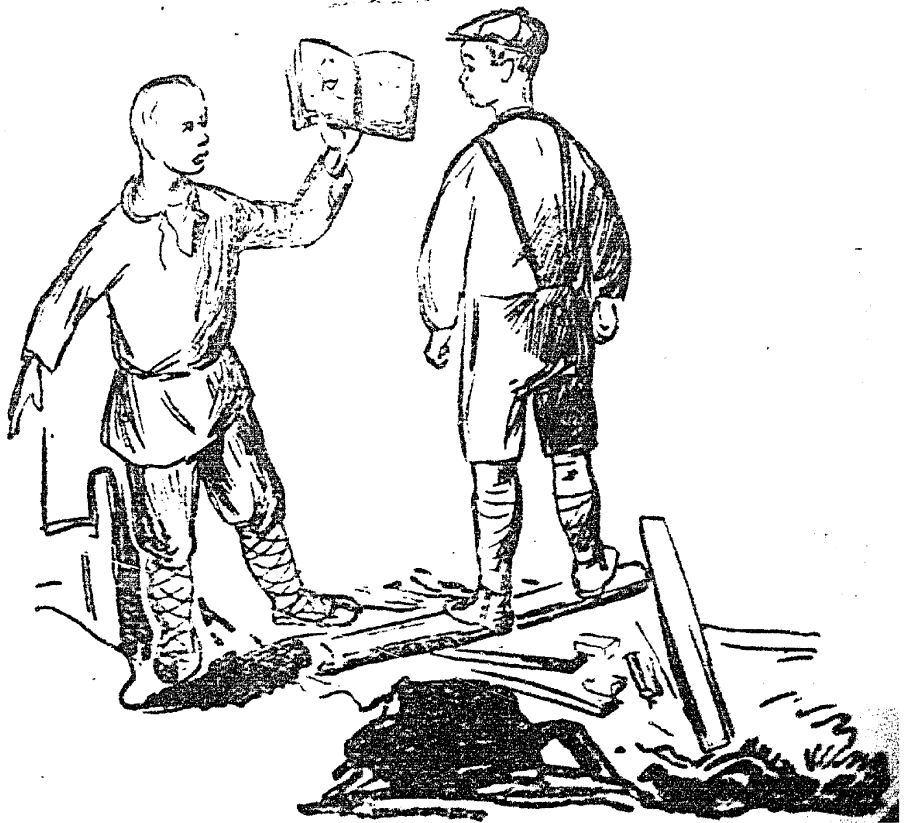
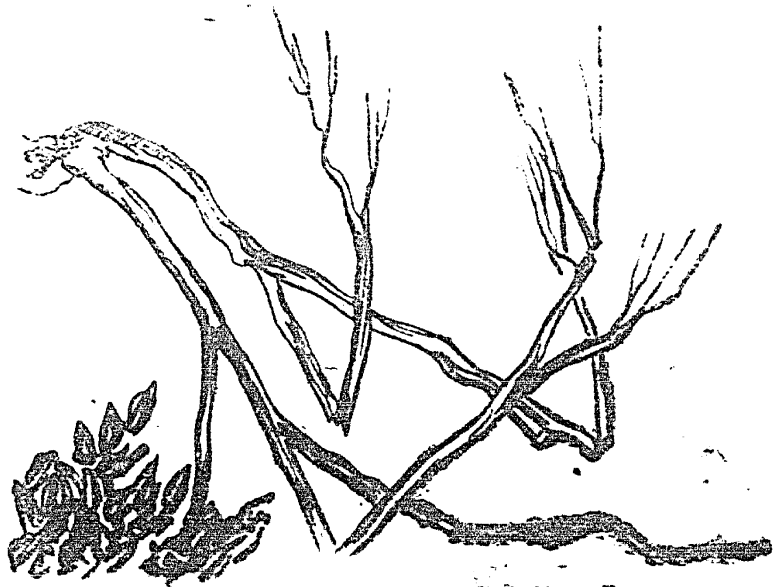
נאכן עסן האט מיכ לוקיאנ אוועקגעפירט צו די כורוועס.
דאס געהילצ איז צעווארפן איבערן גאנצן הויף, אלץ איז צע-
טראָטן, צעלאַמעט, די וויינשל-ביימער ביזן האלב צעבראָכן, יעדער
אפגעבראָכן גליד, יעדער דראַפ, יעדער ריס אפ די ביימער האט
מיכ געריסן באַם האַרצן. ס'זייער מאַדנע געווען צו קוקן, ווי-
אזוי איין צווייג הענגט אראָפּ און אַפגעבראַכענע און א פאַר-
טריקנטע, ווי א טויטער ביינ, און אַפּ דער אנדערער צווייג
גרינען בלעטער און ס'גלאַנצן וויינשעלעך, ווי טרערן אפּ קי-
דערשע אויגן.

ער האט מיר געוויזן צווישן צעוואַרפענע קלעצער, וואָס
זיינען פון דער אינווייניקסטער זייט געקאלכט, דאָס פּיישטידק,
ווי די לאַסטעווקעס האָבן געהאַט זייער נעסט. די נעסט איז
פונקט געווען גאנץ און אויסגעפעט אינווייניק מיט פעדערלעך,
נאָר די פייגעלעך זיינען שוין ניט געווען, און די אייעלעך
אויכ ניט.

דערנאָך האט לוקיאנ ארויסגענומען א ביכל פון א באַ-
האלטן אָרט און מיר עפעס געוויזן.

ער האט אופגעמישט דעם קייסערס פילד און געוויזן, אז
ער האט אָנגעשריבן פון אונטן „קראָוואַפּיעז“ און האט אים
אויסגעשטאָכן די אויגן.

— „דאָס האָסטו?...“ — פרעג איכ אים.

און ער ענטפערט:

— יא, דערפאר, — זאגט ער — וואָס ער האָט אונדז צע-
וואָרפֿן די שטוב. דו מיינסט, — זאָגט ער, אז די סטראַזשניקעס
האָבן אונדז צעוואָרפֿן די שטוב? ס'איז ער! די סטראַזשניקעס
זיינען פּראַסטע הינט — וואָס מע הייסט זיי, דאָס פּאָלגן זיי.
— האָט דאָך גאָר סווינטעצקי געבראכט צו פירן...

— יא, נאָר ווען ניט אָט דער אַ געלער הונט וואָלט סווינ-
טעצקי ניט געהאט קיין דייע אפּ אזעלכע זאכנ, אָט וועסטו
זען, אז מ'וועט גיין צוריק פונ דער מילכאָמע, אונ אלע סאָלדאטן
וועלן זיך צונויפקומען אינײַנעם, וועלן זיי זיך אויסקערעווען,
וועלן נעמען די ביקסן אונ אָנשטעלן אפּ די, וואָס האָבן זיי
אהער געשיקט... זיי וועלן שיסן אימ... אַ, זעסטו? אימ וועלן
זיי שיסן! זיינע פיר מײדלעך, אונ אלעקסייקען וועלן זיי שיסן
דעם איינציקן זון זיינעם אונ דאָס ווייב אונ אלע פלוטזויגער
וועלן זיי שיסן, מיט די גראָפּע גענעראלן אונ מיט איטלעכנ.

בא לוקיאנען האָבן זיך צעבליצט זיינע פלויע אויגן, זיין
פלייך געזיכט מיט דער דינער דורכזיכטיקער אונ צעבײלטער
הויט האָט זיך נאָך מער אויסגעצויגן.

— דו מיינסט — זאָגט ער — אז מיך ארט פאר אונדזער
שטוב? ערשט פֿעסער וואָס זיי האָבן אונדז צעוואָרפֿן די שטוב,
ערשט פֿעסער, וואָס זיי האָבן געשלאָגן דער מאמען.
איצט וועל איך זיי ערשט פיינט האָבן. איצט וועל איך זיי שוין
פיינט האָבן ווי ס'געהער צו זיין, מיט אלע רייכע לייט, מיט אלע
פריצים. אונ מיט זייער טאטן, אָט דעם געלן ראָשע צוזאמען.
אונ בא לוקיאנען האָבן געציטערט די ליפֿן פונ אומפֿע-
בראכטייט.

לוקיאן האָט געהאט א פעטער, דער מאמעס א ברודער,
וואָס האָט אויך געהייסן לוקיאן. איז ער א סאָציאליסט אונ
האָט ניט געוואָלט גיין אפּ דער מילכאָמע. ער האָט ניט גע-

וואָלט, זאָגט ער, שיסנ אפ אזעלכע אַרבעטער ווי ער איז, נאָר דערפאַר, וואָס זיי זיינען אָנגעטאָן אין דײַטשישע שינעלן אָדער אין עסטרייכישע. האָט מען אים, אָט דעם לוקיאנען (ער איז געווען אן אַרבעטער אין אַ גרויסער שטאָט) אַרײַנגעזעצט אין טורמע. פֿון טורמע איז ער אנטלאָפֿן געוואָרן, און צוויי נעכט איז ער איבערגעווען אין בעהוני פֿא לוקיאנען מיט זײַן מאַ-מען, בעשאַס עס איז נאָכ געווען זײער שטוב. דענסטמאָל האָט ער זײַ, לוקיאַן, אָנגעהערט אסאך זאכן. איצט פֿארשטיי איך ערשט פֿונוואַנעט ער וויס אַלץ וועגן דעם קײסער, וועגן די פֿריצימ און וועגן די אַרבעטער. אָון וועגן די אַרבע-טער, וואָס וועלן אױסקערן די פֿיקסן אפֿן קײסער און אפֿ זײַ-נע מעשאַרסימ מיט די גוירימ און מיט אלע פֿלוטזויגערס.

— דו מײַנסט, — האָט ער זיך צו מיר דאן אָנגערופֿן, אז מײַן טאטע אָדער דײַן טאטע וועלן עס אופֿטאָן? זיי וועלן עס-שער אויך גײַן אנטקעגן די פֿלוטזויגער, נאָר אופֿטאָן וועלן עס די אַרבעטער פֿון די גרויסע שטעט, די סאַציאַליסטן, זיי פֿארשטיי-ען עס שוין ווי עס געהער צו זײַן. און דערנאָך וועט שוין קײנער ניט קומען צעוואַרפֿן אונדזער שטוב. א שטוב וועלן מיר האָבן. אלע וואָס האָרעווען אליין אפֿ זײער פֿרויט וועלן האָבן שטיבער. איך בין מעקאנע געווען לוקיאנען, וואָס ער רעדט אזוי דרייסט. אפֿי איך האָב פֿריער געמײַנט, אז ער וועט וויינען, ער וועט זיך קלאָגן. ער איז אזוי מאָגער און די אויגן גלאַנצן באַ אים אזוי בעשאַס ער כריפעט, אָבער צו קײַן דאָקטער האָט נאָך אים די מאמע זײַנע ניט געפֿירט.

אהיימוועגס, בין איך געגאַנגען און געקלערט. מיר האָט זיך לעבעדיק פֿאַרגעשטעלט, וויאזוי דער טאטע גײט אהיים פֿון דער מילכקאַמע. דערנאָך קערעוועט ער זיך אויס און גײט אוועק מיל-כאַמע האלטן מיטן קײסער אליין. (אלע וועלן דאָך גײַן אפֿ אים, אויסער די רײַכע מיט סווינטעצקין און נאָך אזעלכע).

און מיר שטעלט זיך פאַר, וויאזוי איך גיי צו מיכליען
סאַרעס, צו דער כריפליווער אָפּנעמען א בריוו פונעם טאטן
און אינעם בריוו שרייבט זיך... סע שרייבט זיך דאָרטן אינעם
בריוו אזוי:

— טייער ווייב מיינס, ליבקע, און מיין טייערער זון ברוך
נימל, לעבן זאָלט איר און געזונט זיין. איך קען אייך שרייבן,
אז דעם קייסער האָבן מיר שוין צעהאקט אפּ $\frac{1}{2}$, נאָך אפערטל
דארפן מיר צעבראָקן. זאָרגט זיך ניט—ס'גאָלע טרוך; א האק—
און ס'ברעקלט זיך אָפּ, א האק—און ס'פאלט אָפּ. מירן ניט
שאנעווען אויך דאָס ווייב זיינס מיטן נאסלעדניק, מיט די גענע-
ראלן און מיט דער גאנצער סוויטע. דערנאָך וועלן מיר קומען
אהיים און זיך נעמען צו סווינטעצקען מיט זיינע לייט, אויב זיי
זיינען נאָך ניט צעלאָפּן געוואָרן. איך שטאָט וועלן מיר מאכן
פאראדקעס לייטישערע, ווי עס זיינען געווען ביז איצטער,
לאורין וועט אויכעט קומען מיט מיר צוזאמען, גיב איבער א
גרוס לוקיאנען מיט אלע איבעריקע.

זינט יענעם פארנאכט איז שוין אוועק זעכצן יאָר איך
בין שוין ניט אין סלאוועשנע, נאָר אין א גרויסער ראטן-שטאָט
מיטן נאָמען קיעוו...

אונדזערע טרוימען, ווי קינדערש קליינשטעדלדיק מיר
האָבן זיי ניט אויסגעשטעלט, זיינען זיי דאָך מעקויעם געוואָרן.
— און איצט, איצט האָט א בלעטל פון קאלענדאר מיך
ארופגעפירט אפּ די אלע זיכרוינעס. דעם 16-טן יול האַיאָר
רייס איך אָפּ א בלעטל פון קאלענדאר, קער עס איבער אפּ דער
לינקער זייט און לייען:

וויאזוי מע האָט צעשאַסן דעם בלוטיקן צאר ניקאָליי דעם צווייטן.

פאר מיר איז עס ניט קיין נייט, נאָר איך ליינען עס גערן
א היפש ביסל מאָל:

אינעם יעקאטערינבורג איצטער סווערדלאָוסק... דער און-
ראלער געגנט-קאָמיטעט... אָן א געריכט... איבער די און די
סיבעס געמאָלדן זיי די פאשטימונג. אינעם דער זעלבער נאכט
צעשאַסן ניקאָרעוויי ראָמאָנאָו, זיינע ווייב, זונ, פיר טעכטער און
פינף נאָענטע קרויווימ.

דער זונ מיט די פיר טעכטער האָבן זיך מיר אינגעשניטן
אינעם זיקאָרנ מער ווי אלע איבעריקע. צי האָבן זיי זיך אינעם זייער
געדאנק עפּשער אָנגעשטויסן אויך אפּ איינעם א יאטל מיטן
נאָמען לוקיאַנ האָרדאָבני, וואָס האָט אינעם עלטער פונעם צוועלפן יאָר
זיי ארויסגעטראָגן א טויט-אורטייל. ער איז געווען איך ווייס
ווי און זיי איך ווייס וווּ. ער - א קינד, האָט זיי, פארמישפּעט.
אימ - זאָגט ער און ווייזט אָן אפּ דעם פילד מיטן געל
בערדל און מיט די אויסגעשטאַכענע אויגן, - אָט זעסטו? „אימ“
וועלן זיי שיסן, זיינע פיר מיידלעך, און אלעקסייקענע דעם איינ-
אונ-איינציקן זון און דאָס ווייב וועלן זיי שיסן, אלע בלוטזוי-
גערס וועלן זיי שיסן.

ליבער לוקיאַנ, איך וואָלט צו אימ געשריבן א בריוו, איך
וואָלט געפּאָרן זיך זען מיט אימ, נאָר איך וועל אימ אינעם ערגעץ
ניט טרעפן. לוקיאַנ וואָס אפּילע קיין יאָר ניט געלעבט נאָך די
נאהייקעס מיט די פויסטן, וואָס דערוואקסענע טאליאַנישע הענט,
האָבן געהאָלט אפּ זיינע קינדעריש שוואכע גופ.

לוקיאַנ האָט ניט דערלעבט צו זען מיט זיינע אויגן אָט די
ענדערונגען, וועלכע ער האָט מיט זיינע אופגעוואכטער קינדע-
רישער פאנטאזיע פאר מיר דאן אזוי דרייסט געמאָלט.

ליבער לוקיאַנ, עס לעבט און עס וועט לעבן אינעם מיר איי-
ביק זיינע ליכטיקער קינדערשער אַנדענק.

י"ל 1932.

שטעלמאהאָ

שטעלמאהאָ פֿאַר
 טער איז אַן אלטער
 מאַן. אַז מע גיט אים
 אַ פּרעג, וויפּל איז ער
 אלט, טוט ער אַ מאַכ
 מיט דער האַנט, דאָס
 זאָל הייסן: ווער קאָן
 זיך דאָס אזויפּיל אָן-
 געדענקען! שוין באַ
 די פּופּציק יאָר, אַז
 ער איז פּאַסטעכ אינ
 צאָטשען. פּריער אינ
 עקאָנאָמיע באַמ די
 דיטש * און דערנאָכ
 באַמ דאָרפּ. ער קאָן
 ניט לייענען, ער קאָן
 ניט שרייבן, נאָר אינ
 דער געגנט איז ער

געניט. ער איז שוין דאָ אויסגעגאַנגען דעם וואַלד אינדערקענג
 און אינדערברייט. ווייסט, ווי יעדער ריטשקעלע געפינט זיך

ווי יעדער קוסט איצט איז ער פאסטעכ אינ צאטשענער קאל-
ווירט.

— אלטע לייט, — זאגט ער, — האָפּן נאָכ אמאָל אויב גע-
זאָגט, אז ס'וועט ווערן גוט אפּ דער וועלט. אָט דאָס אלץ איז
דאָך געשריבן, — זאָגן זיי, — אינ די ביכער, אז פונ אדע קעשע-
נעס וועט ווערן איינ הויצאָע, פונ אלע שטאלן איינ הויפּ, בא
אלע פעלקער איינ צונג. אָבער ווער האָט זיך געקאָנט ריכטן,
אז ער, שטעלמאהאָ, זאָל עס דערלעבן זען מיט זיינע אויגן.

— ווונדער איבער ווונדער, — מאכט ער, — אב, ווען דער
אמאָליקער דידיטש זאָל אופשײן פונ קיינעם אונ אַקוק טאָן,
וואָס דאָ טוט זיך, וואָלט ער צעפלאצט אונ צעשפרונגען גע-
וואָרן. מע וואָלט אימ נאָכאמאָל מוזן באַגראָבן.

— די זשעבושיקעס באַ אימ אינ די פאלאצן מאכנ דאָך
גומעלאסטיקע.

סע געפעלט אימ גוואלדיק, וויאזוי די כעוורע מאכנ גימ-
נאסטיק, אונ אז שטאָטישע פּיאָנערן האלטן לאַגער ניט ווייט
פונ צאָטשענ, טרייבט ער אָן אהינ נאָענט די טשערעדע אונ
ער איז מיט זיי א גאנצער מעכוטן. ער הערט זיך צו, וואָס
זיי לייענען, וויאזוי זיי שפּילן.

— זידינקע שטעלמאהאָ, — מאכט איינמאָל צו אימ דער
קליינער זעלמל, — וואָס טוסטו ווינטער, בעשאַס דאָס פי שטייט
אינ די שטאלן?

— ווינטער, — זאָגט ער, — היט איב פּאנאָכט די קאָמפּי-
ראַציע.

— אינ קאָאָפּעראַטיוו ביסטו א שוימער?
— אָט-טאָ! בא דער קאָמפּעראַטיווער קראָם גיי איב ארום
איבער די נעכט מיט א פעלצ אונ מיט א קאָלאָקאָטקע.
— נו, אונ פּאטאָג וואָס טוסטו?

— פאטאָג? גאָרניט. אפיסל שלאָסט מען אונ אפיסל גלאַט

אזוי.

— נו, אויב גלאַט אזוי, — מאכט שוין זעלמענקע, — איז
גוט. זאָלסט וויסן זײַנ, זײַדינקע, אז מירן דיר שיקן בריוו און
מירן דיר שיקן אונדזער צײַטונג, וואָס מיר לאָזן ארויס אין שוק,
דאָרטן וועט זיך שרײַבן פונ דיר אויב, וויאזוי דו האָסט אונדז
דאָ אָנגעוויזן די פעסטע קוואַלן, האָסט אונז געהאַלפן שניידן
צווייגן און גייסט מיט אונדז אינײַנעם צום טײַכ...

דאָ האָט זיך שטעלמאהאָ פארטראַכט. עפעס אזויווי א
כמאָרע האָט זיך אַרופגעלייגט אפ זײַן שטערן און אפ זײַנע
קנייטשן אַרומ די אויגן.

זעלמל קוקט אפן אלטינקן. ער וואַרט, דער אלטער זאָל
אימ עפעס זאָגן. און ס'איז אימ אויב געוואָרן שאַפּל אפן
האַרצן, * וואָס דער אלטער שווייגט און איז אזוי פארטראַכט.

— זיידע, א, זיידע?

— נו?

— וואָס איז דיר אזעלכע?

— מיר? גאָ... גאָרנישט.

— וואָס-זשע האָסטו זיך פּלוצעם פארטראַכט?

ער האָט ניט געוויסט, פון וואָס אָגהײַבן.

— נו זידינקע, זאָג שוין, — האָט זיך זעלמעלע נאָך א

קליינער האַפּטאָקע אָנגערופן.

— אַב-אָ-כאָ, האָט דער זיידע געענטפערט, און די האַנט

האָט זיך באַ אימ אַראָפּגערוקט איבערן גלאַטן שטעקן. — איב

וועל שוין דאָך שטאַרבן און זיך ניט קאָנען אפּילע אונטער-

כאַסמענען... ווילט איר גאָר שרײַבן בריוו צו אזא אלטן נאַר,

ווילט איר.

* געפאלן די שטימונג.

— עס איז נאָך ניט פארפאלן, זידינקע שטעלמאהן, —
האָט זעלמל געזאָגט, — מירן שוין דערפון רעדן.
פון לאגער האָט זי אָמאנדירט זעלמעדענ מיט וויכנען,
זיי זאָלן ליקוידירן באַם לטן פאסטעך די אמעראצעס. מע
האָט זיי דערפאר באַפרייט פון די דעזשורסטוועס אינ לאגער
און פון אלע אנדערע ארבעטן.

האָבן האָבן זיי געהאט מיט זיך אלץ: אי פאפיר, אי בליי-
ערס און און און אלעפבייז א געשריבענעם, מיט און אלעפבייז א
געדרוקטן.

אָבער א מאָדנע זאך: דער אלטער נעמט אין האנט אריין
דעם בלייער, איז אָדער דער בלייער פאלט באַ אימ ארויס פון
האנט, אָדער ער קוועטש אימ אזוי צונויפ צווישן די קאָראווע
פינגער, אז ער גראַבט זיך איין אינ העפט און צערייסט עטלעכע
פערטל פאפיר מיטאמאָל.

אז די קינדער זיינען אוועק אינ לאגער, זיינען זיי געווען
ניט אינ גאנצן פריילעך.

— עפעס גייט עס ניט, — זאָגט וויכנע, און זעלמל שווייגט
אינגאנצן.

— מירן שוין זען, וואָס מאָרגן וועט זיין, — גיט וויכנע
ווידער צו.

אפּ מאָרגן זיינען זיי געקומען. זיי טוען א קוק, די טשע-
רעדע פאשעט זיך, זי איז שוין פארגאנגען ווייט איך ווו, און
דער אלטער זיצט נאָך דאָרטן גאנצ ווייט און פאַרקעט זיך
עפעס מיט זאכען.

די קינדער זיינען אָנגעגאנגען נעענטער. ערשט זיי דער-
זענען — לעבן דעם אלטן ליגן אסאך שטיקער בערעזעווע קאָרע
און הובקע פון ביימער. אפּ דער פאָלע איז באַ אימ דאָ און אַל,
אינ האנט — א מעסערל, און ער קריצט אָן מיטן מעסערל אפּ
דער קאָרע אויטייעס, וואָס מע האָט אימ נעכטן געלערנט, נאָר

די אויטיעט זיינען מערער ענלעך אפ פייגעלעך און אפ דריידעלעך, אפ ציגענע און אפ שאפענע פיסלעך, ווי אפ אוי- סיעס. זעלמל דער קאדובטשיק האָט זיך דערפרייט.

— זעסטו שוין, וויכנע! זיינע פינגער זיינען צו מיינ בליי- ער ניט געוויינט.

זיי האָבן אָנגעיאָגט די טשערעדע און זיך גענומען צו דער לעקציע.

דער אלטער האָט געפילנעוועט. ער האָט געגעסן און גע- טרונקען באַם שרייבן. ער האָט אפּו געלעגער ניט אָפּגעלאָזט די שטיקער קאָרע מיטן מעסערל.

און אינ א וואָך ארום, אז דער אלטער האָט שוין געקאָנט צו איטלעכנס פרייד, זיך אונטערשרייבן און דאפקע מיט א בלייער און דאפקע אפ פאפיר, פלעגט ער עס טאָן אָט וויאזוי: ער פלעגט נעמען דעם בלייער צום מויל, אימ גוט, גוט אָנ- טונקען לעבן דער צונג אזוי, אז אפ די ליפן און אפ דער צונג איז באַ אימ געווען א בלויער צייכן. און אָט האלט ער שוין דעם בלייער איבערן פאפיר און ער זאָגט זיך אליין אונטער:

— דריי פלעקער מיט א פאָדוואלינע — III שע
און ווייטער א טונק דעם בלייער לעבן דער צונג:

דריי סטופעס מיט א נאשליאפניק — T טע

דריי ווענט מיט א צינגעלע אינמיטן — E ע

א הויכע דוהע א שמאלע — H לע

נאָך א העקעלע אווי זיך,

וועט זיך אויסריידן ווייך — b

צוויי ווילקעלעך איינס ארום איינס — M מע

איינ קראָקווע איבערגעהאקט

אינמיטן מיט א פאָפערעטשקע — A א

א קרוק פארבויגן פון ביידע זייטן — Γ הא

א בייגל פאר א צענער — O א

שטעל-מא-האָ

אונ, פיאָטער" - אויכ אזוי.

אלע זיינע געווענ פריידעכ:

— פאר איינ וואָכ! פאר איינ וואָכ!

שטעלמאהאָ איז געווענ פריילעכער פון איטלעכונ.

— באשערט מיר אפ דער עלטער, — זאָגט ער, — ווערנ א

גראמעטנער. איבעראיָאר, אז איר וועט קומענ, וועל איכ צע-

טרָאָגנ פאפירנ אינ דער סעלראדע. איכ וועל שוינ קאָנענ אי-

בערלייענענ אונ כאסמענענ וועל איכ זיכ קאָנענ. איי, די קליינע

זשעפזשיקעס, די קליינע, זיי זאָגנ, ס'נאָכ גיט פארפאלנ, זאָגנ

זיי.

— וואָס זאָגט איר, קינדער, איכ וועל זיכ באַדרייענ אָנ א

בריל אויכ, צי איכ זאָל זיכ אויסשרייפנ אפ איבעראיָאר א פאָר

ברילנ? הא-א-א?

וועדליק און פאדליק.

באנציע שאר האט ליב געהאט זיין טאטן, באנציע שאר האט פון קליינווייז אום מער ניט געזען קיין פריינט. זיין מאמע געדענקט ער ניט, זי איז געשטארבן א טאג נאך זיין געבוירן, און פון איר איז געבליבן א קליין קארטעלע, וואס הענגט בא זי אונטערן אלטן די שן שפיגל און עפעס אמאדנע פארנעפלט-קייט, וואס איז געגליבן צו א ווייטן אנדענק.

אופגעצויגן באנטשיקן האט דער טאטע אין זייער קליין געטינקעוועט שטיבעלע, וואס שטייט לעבן טויער פון זייער אלטן ציגעלניע-גארטן. דעם גרויסן און לאנגן יערושע גארטן, וואס איז שוין קימאט אינגאנצן צעגראָבן אין גריבער אפ ליימ. דער טאטע האט אים געהיט, באנטשיקן, ווי אן אויג אין קאפ. אים אופגעצויגן און געזען, ס'זאל אים גיט זיין אומעטיק, אז ער פלעג אוועקגיין צו די גריבער און צו די ציגל,

פלעג ער מיטנעמען באַנטשיקן א קלייניקן פון צוויי יאָר עפּשער,
אימ איינמאָסטען אפּ א ווייב אָרט אינ גראָז, אונ ער אליין שפּאַנט
דערווייל דאָס פּערד ער זאָל דרייען די ראָד, וואָס קנעט די
ליימ אינ א גרויסן קיילעכדיקן הילצערנעם קאַסטן, וואָס איז
איינגעגראָפּן אינ דער ערד. דער טאַטע טרייבט אָן דאָס פּערד,
גיט ארום דער ראָד אונ מאכט ביים מיסע כיינדלעך, וואָס
איינציטיק טרייבן זיי דאָס פּערד אונ צעלאכנ דאָס יאַטל
וואָס זיצט דאָרט אינ גראָז.

מיכל דער ציהעלניק, באַנטשיקט טאַטע, האָט נאָכ געהאַט
א מאָדע איינע: ער האָט ליב געהאַט כקירען אונ רעדן קעסי-
דער מיט „וועדליק“ אונ „פאָדליק“.

צום פּערד, ווען ער טרייבט אימ אָן, רופּט ער זיכ אָן אמאָל
מיט אזא לאָשן:

— וועדליק דו ביסט אן אלטע נעוויילע אונ א שקאַפּע
א פּוילע, וואָלט איכ דיכ דאַפּקע ניט געוואָלט קענען;
נאָר פּאָדליק דו העלפּסט מיר, מיכלען דעם ציגעלמאַכער, וואָס
אליין וואָרט ער אזא גרוב מיט ליימ ניט אויסגעקנאָטן, איז מיי-
לע. נאָר ווייז וואָס דו קענסט. ריר זיכ אביסל, קאַלע געראַטע-
נע. פּאַשע פּונ דיינעטוועגן וועט היינטיקע וועסנע קלעקן, וויאַ-
מיכ טיינעט מיטן פּערד, גיט נאָכ מיט דער בייטש ראָד
ארום אונ דער צוויי-יאָריקער באַנטשיק שפּילט זיכ דערווייל
אינ גראָז, קלייבט אויס גרינע קווייטן מיט געלע קעפּעלעך אונ
קוועלט אָן פּונעם טאַטנס כאַכמעס.

וועגן די קאַמוניסטן האָט מיכל קעסיידער אזוי געכקירעט,
— וועדליק זיי זיינען שקאַצימ אונ ווילן קיין מינכע ייט
דאוונען, קומט זיי טאַקע שמייסן, נאָר פּאָדליק זיי זיינען „אַמכאַ-
אונ „נאַש בראַט“ אונ פּאָדליק זיי ווילן אויסגלייכן די וועלט,
אז דער ארבעטער זאָל זיכ בא אונדז רעכענען פּאַרן בעסטן
מענטשן איז — ליובלין! זיינען זיי בא מיר מאָל אַדאַמ.

פאמעלעכקע גייענ די יאָרן און באַנטשיק איז שוין אין שול
אין דער צווייטער גרופע.

אין שול לערנענ זיך ארבעטער-קינדער. אייגמאָל פירט מען
דורך אין שול און אנקעטע; בא וועמעג האָבן די עלטערן גע-
באקט אפ פייסעך מאצעס און בא וועמעג גלייבן די עלטערן
אין רעליגיע.

באַנטשיקן איז געוואָרן א כאַרפע, ער ווייסט, אז זיין טא-
טע טוט אָן אדע אינדערפרי א טאלעס און בינדט ארום ארום
קאָפ און ארום האנט צוויי קליינינקע טפילימלעך. לעמ פרי-
פעטשעק שטייט ער און ברייט מילעך אין א קופערנעם פענדל
פון זיינעט און פון באַנטשיקס וועגן און ברומט עפעס אונטער
דער נאָז ממש ממש.

טאָמער וויל אימ באַנטשיק עפעס אפרעג טאָן בעשאס ער
דאוונט, ענטפערט ער אימ!

— נו, אָ.

איינער מיינט: אוועק, שייגעצ, מע טאָר ניט איבערשלאָגן.
באַנטשיק האָט זייער ליב געהאט דעם טאטן און זיך גע-
שעמט מאכן דעם טאטן באַמערקונגען. ס'האָט אימ אָבער גע-
ארט און געטאָטשעט קעסיידער אזוי לאנג און אזוי פרייט, ביז
אייגמאָל אין א מיטוואָך פארנאכט. נאָך ער איז געגאנגען
מיטן טאטן אַנשניידן גראָז פון דער בעה געס וועגן, נעמט ער
גאָר און צעוויינט זיך.

מיכל האָט זיך דערשראָקן, ער האָט געמיינט, אז באַנטשיק
האָט זיך איינגעשניטן די הענט מיטן שנייד-מעסער. ערשט ס'ניט
דאָס. און נאָך לאנג אויספרעגן דערציילט קאמ באַנטשיק, אז
ער שעמט זיך אין שול, וואָס זיין טאטע גלייבט אין רעליגיע.
— נארעלע, האָט צו אימ מיכל א זאָג געטאָן. — זאָלן עס
די פּרוּזשוינען מער ניט האָבן אפ וועטשערע, וויפל איך גלייב
שוין אין רעליגיע.

— פארוואָס זשע דאוונסטו?

מיכל האָט זיך אופגעהויבן פון גראָז מיטן שנייד־מעסער אין האנט. ער האָט פריער א קוק געטאָן צו דער ווייסער שקאפע צו זייערער, וואָס האָט זיך געפאשעט פונדערווייטנס א גע־פענטעטע, דערנאָך צום הימל מיט די צעריסענע ווייסע כמארעס, דערנאָך צו באַנטשיקן מיט דער קופקע אָנגעשניטען גראָז. דעם שטערן האָט ער אָנגעצויגן, דעם ארומגעבונדענעם ווייז־פינגער האָט ער א הייב געטאָן ארום:

— און אויס גאָט, הייסט עס?

— באַנטשיקן, וואָס איז אלע יאָרן א דארינקער און א בלייכניקער, האָט זיך א ווייז געטאָן די פארב אין די באַקן. זיינע גרויסע אויגן האָבן זיך צעעפנט און ער זאָגט:

— ווער סע האלט מיט די באַלשעוויקעס, דער גלייבט ניט אין קיין גאָט.

מיכל ציגלמאכער האָט זיך צוגעזעצט לעמ א הילצערנער צוויי־ציגלדיקער פאַרמע, וואָס איז אויסגעשמירט אין גרויער פארטרוקנטער ליימ און האָט אָנגעהויבן אפֿזייַן אלטן שטייגער:

— וועדליק מע זאָל זיך צוהערן צום ראָוו מיטן סידער מיטן אַרענקוידעש, קומט אויס, אז מען דארפ יאָ דאווענען. נאָר פאָדליק מע זעט, אז אלע „דוכאָווע“ (קולט־אָנגעשטעלטע) זיי־גען גאָטס גאנאָוים און דרייען אומזיסט אקאפטער, קומט אויס, אז מע דארפ נישט דאווענען... המ... און שאבעס ווילסטו זאָל איך ארבעטן בא די ציגל?

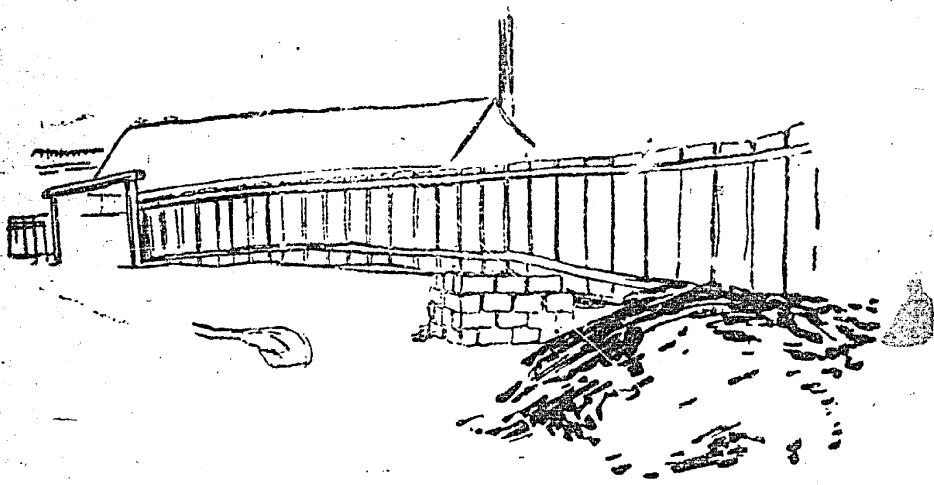
באַנטשיקן איז געוואָרן ליכטיקער פון דעם, וואָס זייַן טאטע איז גאָרניט אזא פרומע נעשאַמע און ער האָט שוין אויב אָנגעהויבן מיט „וועדליק“ און „פאָדליק“:

— וועדליק, — מאכט ער, — מע דארפ אַפרוען איין טאָג אין דער וואָך, וואָלסטו מעגן שאבעס ניט ארבעטן. נאָר פאָדליק ס'איז אלצייַנס וועלכע טאָג מע זאָל ניט אויסקלייבן, טאָ קלייב

אויס בעשער דעם טאָג, וואָס די אויטיעלע ארבעטן טיט, אָדער
דעם טאָג, וואָס איך יעדן ניט אינ שול: פֿא אונדז אינ שול איז
א „פֿיאטידענקע“.

מיכל האָט זיך אָנגענומען פֿא זיין שמאָגל ליימ־קאָלירן בערדל,
די גרויע אויגן האָבן פֿא אימ געפֿליצט מיט נאכעס, וואָס ער
האָט דערלעבט, ער זאָל שוין קענען רעדן מיט זיין זון פֿונ
„איידעלע“ זאכען.

— א-נו! — האָט ער פֿלוצעם א טרייב געטאָן די ווייסע קאָ-
פֿילע, וואָס איז געקומען צו שפּרינגען אונ גענומען צופֿן דאָס
אָנגעשניטענע גראָז. — א-נו, נעוויילע, אָפֿ דיר א שוואַרצ
יאָר! ביסט אָנגעקומען אפֿן גרייטן? — אונ צו פֿאַנטשיקן צו-
ריק מיט א פֿריילעכ קאָל. — אכ, קליינער בייסטרוק, וואָס דו
ביסט! זאָסטו הייסט עס — א פֿיאטידענקע? וועדליק דער טאטע
מיטן זיידן האָפֿן דאָ געארבעט פֿא די ציגל, האָפֿן זיי ניט גע-
וויסט פֿינ קיין פֿיאטידענקע, נאָר פֿאָדליק די פֿאַלשעחיקעס
מאכט א נייע וועלט אונ די נייע וועלט איז טאקע עפֿשער קלו-
גער, טאָ זאָל שוין זיין א פֿיאטידענקע... נו... אונ דער טאלעס?
— אויב דו וויקסט??... קען איך אימ אָפֿטראַגן אינ אוטיל.
— אוי, ביסטו א בייסטרוק, — האָט מיכל מיט נאכעס א
זאָג געטאָן אונ פֿאנאנדערגעשארט מיטן פֿארבינדענעם ווייז-
פֿינגער די ברוינע וואָנצעס, וואָס זיינע אימ ארצפֿגעפֿאלן איי-
בערן מויל, — אוי בייסטרוקל, בייסטרוקל! גאָר נעמען א גאנצ-
שטיקל וואָלנט אונ אָפֿטראַגן אינ אוטיל??... איך וועל דיר פֿרי-
ער... אפֿנייען פֿונ אימ א גארניטערל... דערנאָך וועל איך אימ..
אויסוואשן, אונ וועדליק אונ פֿאָדליק דו וועסט אימ פֿארנוצן
געזונטערהייט אונ דערנאָך טראָג אימ ווויני דו ווילסט, פֿונ
מיינעטוועגן מעג אפֿילע זיין אינ אוטיל סירע-ווי-נא! אונוועד-
ליק אונ פֿאָדליק די ראפֿע וועט שוין הינט האָפֿן א גוטע ווע-
טשערע, טאָ טומ... יאָ... אונ מינרע דאווענען, האָ?? די מינכע

זאגסטו, האָט א ציג אומגעגעטן? האָל איי דו פֿיִסטרוקל,
פֿיִסטרוקל, עס איז דאָך אלץ א געוויינשאפט, זאָג איב דיר. נו,
האָב איב זיב פֿונ רויכערנ יאקאָס אָפגעוויינט? וועל איב זיב
מירצעשעמ פֿונ דערופ אויב אָפגעוויינעג!..

מאָרט 1932 יאָר.

באקלערט

זומער, אז נעכאָ-
 מעלע איז געשלאָפּן אפּן-
 באַנק-בעטל לעבן פענ-
 צטער, איז איר געווען
 גוט. זומער פלעגט זי
 אָפּט עפענען דאָס פענ-
 צטער אפּ א גאַנצער
 נאַכט, און פון די גער-
 טנער, וואָס אַנטקעגן,
 זיינען געגאַנגען גוטע
 רייכעס אהער. און עס איז

געווען אזוי ליב גאַנצפרי אומעפענען די אויגן און דערזען, אז דאָס
 זונעלע קוקט שוין אריין אהער (סע איז שוין אופגעשטאַנען נאָך
 פריער פון נעכאַמעלען).

איצט איז האַרבסט. מע גייט שוין פון צוויי וואָכן אין שול,
 און נעכאַמעלע שלאָפּט ווייטער לעבן פענצטער אפּן באַנק-בעטל
 טאַקע אפּ איר פריערדיקן אָרט. דאָס פענצטער איז אפילע פאַר-
 מאכט, נאָר עס איז נאָך ניט פאַרקלעפט אפּ ווינטער, פלאָזט
 דורך די שפאַרונעס א שלעכט ווינטל אן איינגעגעסנס.

נעכאַמעלע דעקט זיך און קוטעט זיך אין א דינער אויסגע-
 ריבענער זאַך, וואָס עס איז אַמאָל געווען א זומערדיק קאַלדרע-

לע, אונטערגענייט אויב מיט א דינער צענערעוועטער זאכ, וואָס
איז געווען אמאָל א ליילעכל. ציבטיק איז געווען בא זיי ציבטיק
איז שטוב, נאָר די מוטער קלאָגט זיך קעטיידער: „קענענאָרש
פיר קינדער לערנען זיך איז שול... דעם א שיכעדע, דעם א קליי-
דעלע דארט מען מאכט אונ סע סייזעט ניט.“

נעכאַמעלע איז עלטער פון וויילען מיט אונרעבלען מיט
שמוליקין. ווייסט זי, אז די מאמע האָט רעכט: דער טאטע האָר
רעוועט איינער אליין אפ איטלעכע. ער פארקויפט ברויט איז
צעראַבקאַפּ. אָטאָ, לאָמיר נאָר אויסל אינטערוואַקט: אונ העלט
ארבעטן, וועט ווערן אסאך גרינגער.

אזוי ליגט נעכאַמעלע אפּ באַנק-בעטל לעבן פענצטער אונ
קלערט. אינדרויסן פּלאָזט א ווינט אונ קריכט דורך די שפּאַרונ-
קעס. א בייזער ווינט אונ איינגעגעסענער. דער לאָמפּ איז אויס-
געלאָשן. אלע שלאָפּן שוין לאנג, אונ נאָר זי קען ניט אַנשלאָפּן
ווערן איבערן ווינט. אונ עפּשער ניט נאָר איבערן ווינט. נעכאַ-
מעלע קען ניט אַנשלאָפּן ווערן איבער נאָך א זאכ: נעכטן האָט
מען איז שול איז רינג געמאָלען, אז יעדער קינד זאָל ברענגען
15 קאָפּיקעס אפּ דער מעלוכע-האלוואָע „פינפּיאָר איז פּיר“.
אלע ארבעטער קויפּן, אלע אַנ-עשטעלטע קויפּן, אונ קינדער
טאָרן אויב ניט אָפּשטיין. אוואַדע טאָרן קינדער ניט אָפּשטיין!
קינדער דארפּן נעמען א גרויסן אַנטייל איז בויען דעם סאָציאַ-
ליזם. נעכאַמעלע נעמט אויב א גרויסן אַנטייל.

אַבער, וואָס טוט מען מאָרגן מיט די 15 קאָפּיקעס? זי וועט
ניט זאָגן דער מאמע, זי זאָל איר געבן געלט. זי ווייסט, אז די
מאמע האָט ניט.

אינדערפרי איז נעכאַמעלע געגאָן איז שול אריין זייער
פארקלערט אונ צעקראָבן.

אז זי האָט אופּגעהאַנגען דעם מאנטל איז קאָרידאָר אפּ

דער שראגע, האָט זי געמיינט, אז עס איז נאָכ פרי, ערשט זי זעט, עס איז שוין שטיל אין קאָרידאָר, און איז טיר פון איר קלאס האָט איר א שווינדל געטאָן דער לערערקעס פלייצע. זי האָט געגעבן גיב א לאָפּ אין קלאס, זיב אריינגעגליטשט צווישן דער לערערקעס האנט אין טיר און איז געוואָרן רויט, וואָס אלע קינדער זיצן שוין אפּ די ערטער, און זי איז געקומען די לעצטע.

אפּ דער ערשטער האפטאָקע, די קינדער ראשן שוין אלע אין קאָרידאָר, איינ בעכאָמעלע איז נאָכ געבליבן אין קלאס. זי איז צוגעגאנגען שטילינקערהייט צו דער לערערקע. די לערערקע האָט עפעס געקוקט אין די קינדערשע העפטן. אז זי האָט דערזען נעכאָמעלען ווארטן, זאָגט זי:

— א, נעכאָמעלע! דאָס האָטו היינט שיר ניט פארשפעטיקט? ס'מאכט ניט אויס. דערפאר קומסטו קעסיידער פון די ערשטע נון, וואָס? ווילסט עפעס פרעגן?

— כאווערטע ראָזע, איב האָב באַקלערט... — האָט נעכאָמעלע אָנגעהויבן מיט א ציטערדיק קאָל און האָט ניט געקאָנט ענדיקן. ס'האָבן זיב איר געשטעלט טרערן אין די אויגן. זי האָט זיב צעוויינט.

די לערערקע האָט ארומגענומען נעכאָמעלען, זי צוגעטוליעט צו זיב און איינגעשטילט. און נעכאָמעלע האָט שוין איר דער ציילט, וואָס סע קלעמט זי: זי האָט ניט געבראכט היינט קיין געלט אפּ דער האלוואָע, און זי וועט מאָרגן אין שפעטער אויב ניט קאָנען ברענגען קיין געלט. די מאַמע האָט ניט. נאָר זי האָט באַקלערט...

אין שול האָבן אלע זייער ליב געהאט נעכאָמעלען. זי איז געווען זייער א לעבעדיק מיידעלע. האָט קעסיידער געטאנצט און געשפרונגען. זי איז ניט געווען קיין צעקראַכענע און אלץ קעסיידער אַפּגעטאָן פינקטלעך און צו דעם צייט.

— ווייני ניט, — ווייני ניט, — האָט איר די לערערקע גע-
זאָגט — וואָס האָסטו באַקלערט?

צו דער צייט האָט זיך נעכאַמעלע שוין אינגאנצן באַרויקט,
און באַקלערט האָט זי אָט וואָס: זי ווייסט א גוט אָרט פֿון קראָפּע-
ווע. קאָנען די קינדער פֿון דער צווייטער גרופּע אלע גיין אהיין
אַנשטאָנדן אסאך קראָפּעווע און פֿאַרקויפֿן די קראָפּעווע דאָרט,
וון בענגע הינדעט אַרבעט. זי ווייסט, נעכאַמעלע, אז מע קויפט
דאָרטן קראָפּעווע אין אלערליי קרייטעכצער, זי האָט געזען.
וועגן די קינדער דערווייט פֿאַרשפּאַרן בעטן באַ די מאַמעס געלט.

— אויסגעצייכנט! — האָט זיך די לערערקע דערפֿרייט. —
איך האָב אַזוי געקלערט, אז די קינדער קאָנען אליין פֿאַרדינען
אַפֿ דער האַלדזאָע, אָבער דיין איינע איז נאָך א גרינגערע. גוט!
קענסט גיין זיך שפּילן, סוועט שוין אַלץ רעכט זיין.

נאָך דעם ליטעד האָט די לערערקע געמאַכט א פֿאַרזאַמלונג
פֿון דער צווייטער גרופּע. העשיק דער קליינער איז געזעסן
פֿאַם טיש פֿאַר א פֿאַרויזער.

אז די לערערקע האָט דערציילט, וואָס נעכאַמעלע לייגט
פֿאַר, האָבן זיך אלע קינדער אָנגעכאַפט.

— גוט, גוט, מירן גיין!

— איך ווייס אַזוי אַב אָרט!

איך ווייס אַב אָרט פֿון גאָר אסאך קראָפּעווע! — האָט איין
יינגל געזאָגט.

און מע האָט אָפּגערעדט, אז נאָך מיטאָג — דריי אזייגער
לומט יעדער קינד מיט א רעדנע, א זאק אָדער מיט א קערבעלע
און ווער עס האָט א שנייד-מעסער, זאָל פֿרענגען.

העשיק דער פֿאַרויזער קען ניט אויסרעדן קוסטאַרן-קלוב,
זאָגט ער, אז מע זאָל זיך צונויפקלעבן אלע לעבן קאסטאַרן-
קלוב. פֿון דאָרט וועט זיין נעענטער צו גיין.

מער פונ איטלעכנ איז נעכאָמעלע געווען פּרײַלעפּ. זײַ האָט
געוואָסעט אַ גוט אָרט פֿונ קראָפּעווע.

דרייַ אזײַגער, אז אלע קינדער מיט דער לערערקע האָבן
זיך צונויפגעזאמלט לעבן דעם קוסטארן-קלוב, איז נעכאָמעלע
געגאנגען מיט איר סערפּ און זאָק די ערשטע ווייז איר אָרט
פֿונ קראָפּעווע.

אַסאך קינדער האָבן געבראַכט הענטשקעס מיט זעק און
סערפּעס, און סע איז געווען אפּ אלעמען אַ סימכע, אַ פּרײַד,
וואָס די קראָפּעווע וויל זיך באַקן.

— איר, וויל זי אַ פּאָק טאָג, — לאַכט שיקע מיט זיי גרויסע
צײַג.

— זי וויל זיך בײַסן אזוי אַ הונט, — כאַפּט אַ צווייט
ײַגעלע אונטער.

אַבער די קינדער זײַנען געווען קליגער, זײַ האָבן געבראַכט
מיט זיך הענטשקעס און שמאַטקעלעך אפּ אײַנזויקלעך די הענט.
י קראָפּעווע וויל זיך בײַסן און זי קען ניט.

די קינדער האָבן אָנגעשניטן אזוי פיל קראָפּעווע, אז די
ערערקע האָט געזאָגט: „גענוג, קינדער! עס וועט שוין קלעקן.
אַ וועט שוין זײַנען מער ווי צו 15 קאָפּיקעס אפּ אַ קינד.“

באַמ אהײַמ גײַן האָט שיקע מיט די גרויסע צײַג געקאָמאן-
דעוועט:

— די זעק אפּ די פלייצעס!

— צו צוויי אין אַ רײַ!

די קינדער זײַנען געגאנגען מיט אַ סימכע. אז זײַ זײַנען
אָנגעקומען אין שטאָט, האָבן זײַ אנדערע מאמעס באגעגנט און
מעקאנע געווען.

— וווּ האָט איר עס, — זאָגן זײַ, — אזוי שפּעט נאָך אָפּגעזוכט

אזוי פיל קראָפּעווע?

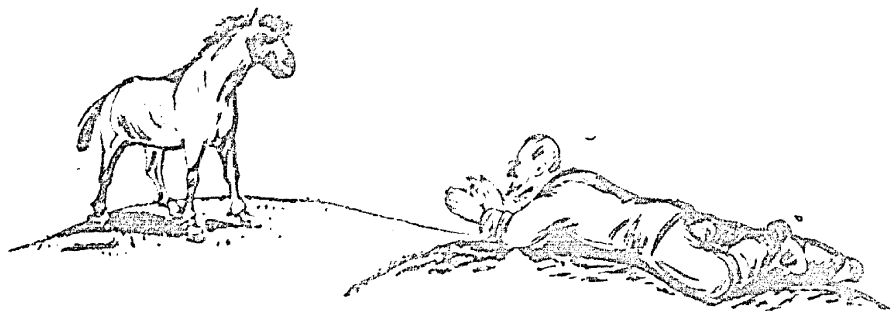
און נעכאָמעלע איז געווען פּרײַלעכער פֿונ איטלעכנ.

פאגאכט, אז זי איז געשלאָגן באַ זיכ לעבן פענצטער אפן
פאנקבועטל, איז שוין איר ניט געווען קאלט. זי איז געשלאָגן
געשמאק א גאנצע נאכט.
אינדערפרי האָט איר קלעגערע שוועסטער דיוועלע זי
געוועקט:

— נעכאַמעלע, שטיי אופ. שוין צייט גיין אין שול אריין!
— שטענדיק גרייט! — האָט נעכאַמעלע מיטאמאָל זיכ אופ-
געריסן פון געלעגער מיט אן אופגעהויבענער האנט און האָט
זיכ קלינגענדיק צעלאכט, וואָרומ סע איז איר געווען זייער גוט
אפן הארצן.

אַרִישקע

1

אַרִישקע איז אליין א דאָרפֿיש פּערדעלע, ניט פֿונ קיין באַ-
רימטער מישפּאָכע אָן געשריבענע ייכעס-בריוו. מע האָט נאָכ
אמילע ווינציק געשריבן פֿונ אימ איג די בקעטער, נאָר אינ
צירק האָט מען אימ ליב בעטער, ווי די שטאַטישע פּערד, בע-
סער, ווי די געפּוצטע און געײדלטע, בעסער ווי די, וואָס האָבן
מירדע פֿאר א ווינט און וואָס זיינען געוויינט צו פּאגילדעטע
צײמלעך און צו א לערער מיט א שווארצן פּראק און מיט לאַנ-
גע בײטשן. אַרִישקע עפּשער טוט ער עס ניט אינמיסטן, עפּשער
איז עס פֿא אימ נאָר א געוויינשאפט, נאָר ער זײל ניט גיין אפּ
דער אַרענע פֿונ מאניעזש מיט קײן אויסגעפּוצטע הערן און צו-
ליב אימ מוז מען זיך איבערטאָן אינ א פּויערש סוויטקעלע
און אינ א שמויסענער קוטשמע און מיט אזא גײט ער ארויס אינ
מאניעזש און ווייזט אָפּ אלע זײנע קונצן, וואָס ער קען. די קאָפּיט-
לעך זײנען פֿא אימ ווייסינקע געטאַקטע און די אויגן טוען קלוג
א פינקל און די באַזוכער פֿונ צירק דעריקער, די קינדער-צו-
שויער אינ מאַרגנ-פֿאַרשטעלונג, אפּלאָדירן אימ הידליק, אסאך,
זײ פֿונ טיפּן האַרצן.

וויאזוי און פונוואנען קומט אָרישקע אהער, איז דאָ ניט לאנג צו דערציילן. ס'איז אַ מיסע אינ אַ מיסע. מענטשן האָבן עס מיר ניט לאנג דערציילט און איך גיב עס אייך גערנ איבער. ניט ווייט פון אונדז איז דאָ אַ דאָרפֿ סטעפּאנאָוקע, אינ סטעפּאנאָוקע זיינען פויערימ ווי אומעטומ. מיט פעלדער ארום דאָרפֿ, גערטנער און שייַערנ ארום די שטיבער, די כאטעס מע-רער מיט שטרוי געדעקט. אַ שטוב און אַ הויז און דאָס איז די כאטע. אַן איוונ מיט אַ פול איז דער שלאָפֿ-צימער מיטן קינ-דער-צימער. אַ טישל מיט אַ לאנגער באַנק — דער עס-צימער. כאזירימ און אויפֿעס שפּאצירן אָפט אונטער דער באַנק און לעפּן שוועל.

אינ דער זעלבער סטעפּאנאָוקע האָט געווינט אַ פויערל ארייַ סטאַכ דאָראַפֿייעו און אינ דאָרפֿ האָט מען אימ פּאַרצויגן דעם נאָמען אפּ אָרישיזע. אַ טשודאַק אַ יונגערמאַן. און אז ער איז עלטער געוואָרן, איז ער אויך געווען יינגלש-שטיפּעריש און שפּיר לעוודיק. אָט דער אריסטאכ האָט געווינט אפּ אַ באַרג. זייַן שטיבל איז געווען נידעריק געבויגן, די שטאַל קימאַט אָן אַ דאַכ. קייַן טוער קייַן גרויסער און קייַן איינברענגער איז ער ניט געווען. באַנאַכט פּלעגט ער פירן באַם דאָרפֿ די פּערד אפּ נאָטשלעג, און פון דעם האָט ער געהאַט אַ ביסן ברויט און די פּוויטקע. קינדער האָבן אימ ליב געהאַט דאָס כּיעס. ער פּלעג זייַ אויספּלעכטן ציגעלעכ פון לאָזע. ער האָט געקענט מאַכן שלייַ טעלעכ, קינדערשע ווינטמילן. ער האָט געקענט נאָכמאַכן קויַ לעס פון כּיעס און פייגלען און קינדער האָבן עס זייער ליב געהאַט הערן. וואָס נאָך האָט ער געהאַט פּאַר אַ גוטס. אימ איז געבליבן בעיערושע אַ פּערדעלע פון זייַן פּאַרשטאָרבן ווייבס טאַטן. אַ שקאַפּקעלע אַזאַ: אָרישקע די צווייטע, האָט ער עס אַ נאָמען געגעבן, פּאַרוואָס איז די צווייטע? ווייל ער אַליין איז דאָך געווען אָרישקע דער ערשטער. דאָס שקאַפּקעלע איז אַלט

געווען וואָסער אַכט יאָר, קיין איבעריקע ארבעט האָט עס נאָ
אינאָם ניט געהאַט צו טאָן. זומער פלעגט ער עס פאַשען מיט אלע
דאָרפֿישע פּערד און ווינטער פלעגט ער עס לאָזן דרייען א פּאָר
מאָל אין וואָך די סעטשקארניע באַמ געוועזענע מילנער, האָט
עס זיך דאָס עסן פאַרדינט. אָרישקע דער ערשטער האָט אָבער
ליב געהאַט טעאָטער. האָט ער אויסגעגרויזט אָרישקען דעם
צווייטן דעם וויידל אין קוטשערלעך. די גרויע אין צעפּע-
לעך, און עס געלערנט טאַנצן און מאַכן אלערליי קונצן.

ער האָט געמאַכט אזא לייטער מיט פּרייע שטאַפלען. אליין
פלעגט ער אַרופֿקריכן אפֿ די ווישקעס, זיך איינזען אין היי
און א רופֿ כּאָן: אָרישקע, יאַקעקאָ?

און אָרישקע די צווייטע איז פאַמעלעך געקראָכען אפֿ די
טרעפֿ פון לייטער שטאַפל נאָך שטאַפל, אַרופֿ אפֿ די ווישקעס,
צעשאַרט דאָס היי און אָנגענומען מיט די ציינער אָרישקען פאַרן
איער און אימ אָנגעדרייט אפֿ צעקלוימערשט ער זאָל ניט זיין
קיין שטיכער. איר מיינט אוואַדע, עס האָט אימ געפּיסן דעם
איער, אָ נייג, דאָס האָט ער עס נאָר אויסגעלערנט אזוי צוליב
אן אָנשטעל און די קינדער, צומאָל אפּילע עלטערע, פלעגן
קיין פאַר געלעכטער. מע האָט זיך געהאַלטן פאַר די בייכער,
אַנדערע זיינען אפּילע צוגעפּאלן צו דער ערד, אזוי האָבן זיי
געלאַכט.

— שוין איינמאָל א וויצלינג האָבן זיי געטיינעט, דער רוען
זאָל אימ נאָר נעמען, וואָס פאַר א קאָפֿ ער האָט.
אַנדערע פּויערימ, וואָס זיינען געווען אין דער אַרמיי און
געדוּנט אין די גרויסע שטעט, פלעגן צוגיין צו אימ, געטריי א
פאַטש טאָן אין פלייצע און זאָגן: „פאַר אוועק מיט דיין שקאַפּ-
קע אין שטאָט אַריין, פאַרפיר זי אין צירק, וועט מען זיך אָפּ-
גילטן“.

— אפֿ וואָס דאַרם איך דען געלט? ענטפּערט אָרישקע א

טריילעכער, — איך בין אליין געלט! ס'גלאט, אז איך וועל ציט
האָבן, וועל איך זי אמאָל צופירן איך צירק אריין — זאָלן ליטן
האָנאָע האָבן.

דערווייל יאָרן גייען, אַרישקע האָט געהאט א שיינ לאַשעקל
מיט ווייסע קאָפיטלעך און דאָס לאַשעקל האָט שוין אריסטאנ
פארשפאָרט לערנען — אנדערע לערנעכצן האָט שוין דאָס אַריש
קע די צווייטע אליין אויסגעלערנט, ווי לעמאָשל:

ארופקריכן אפ די ווישקעס, אויסשארן אַרישקען איך הי
און איך אַנדרייען פאון אויער, דערנאָך אופעסן פא איך פון
האנט א געשמאק שטיקל פלעצל איך אייל איינגעטונקען, ז
האָט עס אויסגעלערנט שטיין אפ די הינטערשטע פיס און מי
די פאָדערשטע מאכן ווי א קליין קינד „לאדענקי“, „לאדענקי“
אַט א רועך פון בלאָטע! — האָבן דאָרפלייט אפ איך געזאָגט
און מע פלעגט איך א יאָנטעוורטאָג זיך ניט פוילן און אפילע
פון נאָענטע דערפער קומען אַנקוקן די ווינדער, וואָס אַרישקע
מיט זיינע פערדלעך טוען.

איינמאָל איז אַנגעקומען דער צירק איך דאָרפ אויך גע
מען שעפסטווע. באַטאָג האָט מען געהאלטן רעדעס, מע אי
אומגעגאנגען איבערן דאָרפ, פאקוקט און באַטראַכט אלץ און אי
אָוונט האָבן זיי איך אמאָליקן דידיטשס היימ צוגעקליבן דעם מא
ניעזש און געוויזן צירק. אַרישמע איז דעם גאנצן טאָג אומגע
גאנגען ווי אפ שפילקעס. אזויווי ער איז געווען דער גרעסטער
שטיפער און דער קאָמענדיאנט, אזוי איז ער נאָך געווען צו
רומל א שעמעוודיקער או סאקאָנעס. ביז מע האָט איך ארויסגע
פירט פאר פרעמדע מענטשן, איז אַנגעקומען מיט סאקאָנע
נעפאָשעס. אָט איז ער דאָ, אז ער האָט דערהערט „צירק“, אי
איך אויסגעגאנגען זיין לעבן. סוואַלט נאָך געפאסט ער זאָ
ניט גיין עס אַנקוקן? .. נו, גוט קלערט ער, ער וועט זיך פא
רוקן איך א ווינקעלע און אויסקוקן אלע זייערע גוורעס און

אלע זייערע קונצנ. אָבער וויאזוי מאכט מען נאָכ, אז זיי זאָלן
אָנקוקן זײַן אַרישקען די צווייטע.

זאָגן וועט ער זיי? אָ, נײַ, פאַר קײַן געלט. ער שעמט
זיך. נעטן עמעצן, עמעצער זאָל זאָגן, שעמט ער זיך אויך.

קוים דערלעבט דעם אָוונט. דאָס דאַרפ גרײַט זיך צום צירק.
קינד און קײַט זײַנען דאָ געווען, אלט און יונג. וואָס דארפ
מען מער? קינדער אפילע פונ די וויגן, וואָס מע האָט ניט גע-
האט אפ וועמען צו לאָזן. האָט מען געבראכט אפ די הענט און
דער צירק איז טאקע געווען שײַן, און אויג ניט אָפּצוגעמען.
יונגעלייט און מיידלעך אָנגעטאָן אינ בליעסק האָבן געוויזן
קונצן. א פאָרל. איינער זייער א הויכער און דער צווייטער
גאָר א פיצינקער, האָבן געזאָגט ווערטלעך, אז מע האָט קיש-
קעס געדיסן. א קאָמעדיאנט מיט גלעקלעך אפן קאָפּ און
מיט א צעפארבט פאָנעם האָט טכילעס איבערגעשראָקן דעם
גאנצן אוילעם און דערנאָכ האָט מען אים אזוי ליב פאָר-
מיט, אז אלט און יונג האָבן געשרייען: נאָכ! נאָכ! — מע האָט
דעם הויפּ צעטראָגן מיט די געשרייען. אָרישקע שטייט פאר-
שטופט צווישן די מענטשן, ער קוועלט אָן, פארגײט זיך ווי א
קליין קינד. אָבער אים ליגט פונדעסטוועגן זײַנס אינ זינען,
"ווען וועלן שוין זײַן פערד"? ביז מע האָט ענלעך ארויסגע-
לאָזן א פערד, אויסגעפוצט, באהאנגען מיט גאָלד און מיט זיל-
בער. א מיידל מיט הייזלעך איז ארויס און גענומען ווייזן, ווי
אזוי מע קאָן פאָרן רײַטנדיק, דאָס פערד לויפט אײַן א ראָד
זי שטייט אינמיטן מיט א פאָר האנטשן, מיט א גלאנציק היטעלע
אפן קאָפּ. אײַן האנט פאָריסן ארום, ווי איינער מײַנט: — קוקט!
פלוצעם — דאָס פערד לויפט דורכ אײַן איר זײַט, טאנצט זי ארום,
מע באַמערקט אפילע ניט וויאזוי, זי פאָרט אביסל זיצנדיק,
פאָרט אביסל שטייענדיק, די מוזיק שפילט צום טאקט, דערנאָכ
ווייזט זי, אז זי איז ניט געווינט פאָרן אפ א זאָטל. לויפן צו

צוויי דינער, שטעלן אָפּ דאָס פּערד, מע נעמט אראָפּ דאָס זאָ-
טעלע, גרינג, ווי א פּעדער, און ציכטיק צוגעפּוצט. מען שטיקעט
אָפּ דאָס אויבערשטע ציימל, מע נעמט אראָפּ די פּאַפּאַנע. וואָס
איז מיט צירונג באהאנגען, די מוזיק הייבט אָן שפּילן, דאָס
פּערדל לאָזט זיך גיין ווידער איז א ראָד און דאָס מיידל טאנצט
ארום אינמיטן געלאָפּ און נעמט ווייזן פּעריעשאפט. ווי אפּ א
קישעלע א שטייפּס, טוט זי זיך א גליכש לייכט און געשיקט. אָט
איז זי אפּן פּערד, אָט אפּן ייל, אָט שטייט זי אפּן פּערד באַמ
סאמע ברעג, אָט גליטשט זי זיך. דוכט זיך אפּ אראָפּפאלן. ניי, זי
זיצט גאָר מיטן פּאַנעם צום פּאַרנט. ניי, מיטן רוקן צום פּאַרנט.
אראָפּ — ארום, ארום — אראָפּ! די מוזיק שפּילט, דאָס פּערדל לויפט
פריי און נאקעט. נאָר איינ אונטערשט ציימעלע איז געבליבן
אפּ אימ — אזוי פון שיינקייט-וועגן.

און אז די מוזיק האָט געענדיקט שפּילן, איז דאָס פּערדל ארויס-
געלאָפּן פון ראָד דורכן באריער, וואָס די דינער האָבן פאר זיי
צעפּנט, און דאָס מיידל איז הויזעלעכ און איז היטעלע איז געב-
ליבן שטיינ אינמיטן ראָד, ווידער פאר הויבן איינ האנט ארום און כיי-
נעוודיק זיך פארנייגט פארן גאנצן דאָרפּ פּי יערימ מיט פויערטעס.
אלע האָבן געשריען, אז ס'איז גוט. איינ אַרישקע האָט זיך פארק-
לערט און ניט געקענט בא זיך פויעלן וועמענס פּערדע עס איז בע-
סער. אוואדע איז דאָס שטאַטישע שענער. געפּוצטער, ציכטיקער און
געלערנטער, אָבער אַרישקע די צווייטע איז אויך ניט אפּי ווער
און דאָס קלייניקע, האָט עס וועט אויסוואקסן, איז דאָס אויך
ניט קיינ שפּעטנע לאָשעקל.

ער האָט זיך פארקלערט און האָט ניט געזען, ווי קלימ,
וואָס איז ערשט ניט לאנג געקומען פון דער רויטער ארמיי
(איצט איז ער אינ א קאָמיסיע פון דאָרפּראט). סוידעט זיך
עפעס מיטן אָנפירער פון צירק. די דאָרפּלייט האָבן זיך אָג-
געשטויבט פון וואָס מע רעדט און נאָך איידער עפעס האָבן זיי

אָנגעהויבן רופֿן אַרײַשקען אונדזערן אהער. זאָלן די געטט
אונדזערע זען. אַרײַשקע האָט זיך פֿארשטעקט נאָך טיפּער, מע
זאָל אים ניט ארויסזען. זיך ווייזן פֿאר פֿרישע מענטשן און נאָך
פֿאר שטאַטישע איז אים געווען שווערער, ווי אַ באַרג איבערקערן.
אַבער טעוורע האָבן אים דערטאפּט. אָטאָ איז ער! אָט איז ער!
און ער האָט געמוזט אים אַ פינפּ מינוט אַרומ קומען אהער מיט
זײַן פֿערדל און מיטן לײטער.

דער אָנפֿירער פֿון צירק און די ארטיסטן זײַנען אלע אַרויס
קוקן, ווי אַרײַשקע האָט געוויזן מיטן פֿערדל, וואָס ער קען. דאָס
פֿערדל איז ניט געווען קײַן געפּוצטס, נאָר סײַהאַט געהאַט אײַ-
גענעם כײַן.

ווי ביסטו! — מאַכט ער צום פֿערדל: און אליין האָט ער זיך
באהאַלטן אין אײַנעם פֿון די באַזונדערע בערעמקעס היי, וואָס
זײַנען געווען צעשטעקט אין פֿיר פֿארשיידענע זײַטן. קומט דאָס
פֿערדעלע צו צו אײַן בערעמקע היי, צום צווייטן, צום דריטן און
פֿאַר פֿערטן שטעלט זיך עס אָפּ, צעשארט מיט דער מאָרדע דאָס
היי, נעמט אָן אַרײַשקען פֿאַר אַן אויער און פֿירט אים ארײַן
פֿאַרן אוילאָמ.

אלע הײַבן אָן פֿונדאָסני קוועלן און די ארטיסטן מיטן
אָנפֿירער פֿליעסקען אפֿן שטאַטישן אויפֿן בראַוואָ און גלעטן
דאָס פֿערדעלע. אַרײַשקע פֿארשטעקט זײַן זליק צוריק אין היי
אַרײַן. ער איז גליקלעך, נאָר ער קאָן נאָך ניט גויווער זײַן
די שעמעוודיקייט.

אזוי האָט ער געוויזן נאָך אַ פֿאַר קונצן און דער אָנפֿירער
פֿון צירק האָט געזאָגט פֿאַרן צעגײן זיך.

אין דאָרפֿ זײַנען דאָ אַטאָכ אויצרעס. מען דאַרפֿ זיי נאָר
קענען אופֿזוכן. איך בין גליקלעך, וואָס מיר האָבן געטראָפֿן
אהער. איר האָט אים געלערנט, אריסטאָכ דאָרפֿאָפֿייעוויטש,
אזעלכע זאָכען? און אונדזערע ארטיסטן זאָגן, אז ער איז גע-

לערניטער פונ זיי. איך גלייב, אז כאווער און פריינט אריסטאכ
דאָראָפּייעוויטש וועט זיך ניט לאָזן שטארק בעטן און פאָרן מיט
אונדז אין שטאָט אריין. מיר נייטיקן זיך אין איינע.

2

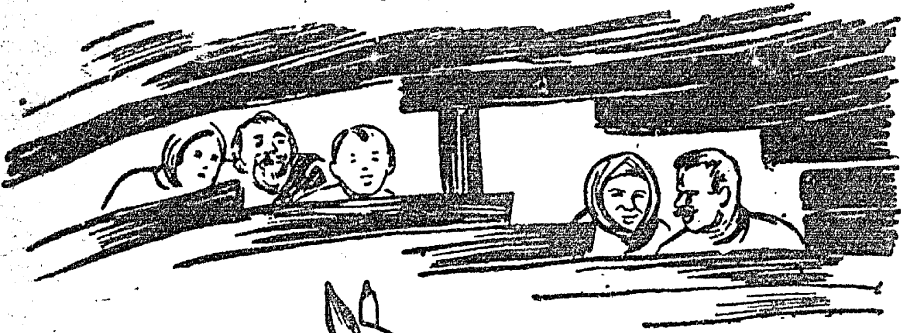
ניט געקוקט, וואָס מען האָט אָפּגערעדט מיט אָרישקען און
אפילע געשריבן א קאָנטראַקט, אז ניט שפעטער ווי אין א כיי-
דעש ארום דארפ ער קומען מיט אָר-שקע דער צווייטער אין
שטאָט אריין, אין די אפישנ איז שוין אפיקע געווען געמאָלדן
וועגן זי און אָפּן געמעל האָבן שטאָטלייט געזען אלע קונצן,
וואָס אָרישקע די צווייטע קען ווייזן, איז דאָך צום סאָפּ כוידעש
אָרישקע אין זיין שמויסענער היטל אין דער טוויטקע מיט די
פאָסטאָליקעס געקומען איינער אליין, זיך געמעלדעט צו דער
צירק-פארוואלטונג. זיין פאָנעם איז ניט געווען שטארק פריילעך
און ניט שטארק אומעניק.

און ער האָט געזאָגט:

— איך האָב אייך פאָרגעסן זאָגן דעמלט... אָרישקעס מאמע
איז אויך געשטאָרבן צו צוועלף יאָר. אזעלכע פערדעקע ווילן
זיך לאנג ניט האלטן. זי איז מיר אוואדע געווען אזוי ווי אן
אייגן קינד, נאָר מען קען גאָרניט העלפן. איר איז אָט אָ אויך
געוואָרן 12 יאָר. עפּשער דערשאר און עפּשער האָט איר דער
בויך ווי געטאָגן. איך האָב אָס מעל ניט גוט איבערגעמישט.
היינטיקן מיטוואָך וועט שוין ווערן אכט טאָג, אז ניטאָ זי. נאָר
אויב איר ווילט, קען איך פּרענגען דאָס לאָשעקל. עס איז בא
מיר אויך געמושטרירט. עס איז אין פיל כיינדעלעך נאָך מער
ספּירטל פונ זיין מאמען.

די אדמיניסטראציע איז צירק האָט זיך געזאָרגט און גע-
זאָרגט, וואָס טוט מען? מע האָט דאָך שוין אלץ געמאָלדן אין
די אפישנ!

און עס איז געבליבן, און מען וועט פאָרן אין דאָרפ א פוק
טאָן דאָס לאַשעקל.

מען דארפ נאָכ א טאכ פּרעגן, צי זאָס לאַשעקל איז זיי
געמעלן געוואָרן?

אַרישקע שפּאַרט אָן דעם לייטער אפ זיכ, דאָס לאַשעקל
קריכט ארום ביז די מיטלסטע טרעפּ. דערנאָכ שטעקט אַרישקע
פּאַרויכטיק אריין דעם קאָפּ צווישן די מיטלסטע צוויי שטאַפּ-
לען. דער לייטער לייגט זיכ אויס ווי א שטאַנג, אפ זיינע אקסלען
איז א גלייכגעהויכט, און דאָס לאַשעקל הוידעט זיכ. דערנאָכ
גיט ער זיכ עטוואָס דורכ איבערן הויפּ און קערט איבער דעם ליי-
טער. דאָס לאַשעקל קריכט אראָפּ אפ הינטערוויילעכ צוריק, צוריק.
ביז עס איז שוין צוריק אפ דער ערד. אַרישקע טוט דאָס לאַ-
שעקל א גלעט פאר דער גריווע, און דערנאָכ בייגט ער זיכ אָן
אז דעם, נעמט אים דאָס לאַשעקל אָן פארן אויער, ווי אַרישקע
זיי צווייטע האָט עס געטאָן.

3

איר וועט פּרעגן, פארוואָס האָט דער אלטענקער ניט גע-
וואָלט פלייבן אין צירק איננינעם מיט אַרישקען? גיכער פון
אלדז איבער איין איינרדיעניש, און עפּשער איז ער גערעכט
אויב.

— איכ בין ניט קיין יונגערמאַן, זאָגט ער, איכ וועל שוין
גיכ שטאַרבן, און ניט אזוי גיכ וועל איכ זיכ קאָנען צוגעוויינען
צו אייער לעבן. אז איר וועט מיר דערלויבן, וועל איכ קומען
אמאָל צו אייך צו גאסט. איכ וואָלט וועלן איר זאָלט דאָס פּער-
דעלע אויכעט רומן אַרישקע — אַרישקע דער יינגסטער.

און אז דער צירק פלעגט פאָרן פון צייט צו צייט איז זיין
פּאָדשעטנעם דאָרפ, פלעגט ער מיטנעמען אַרישקע דעם

ינגסטן. ס'האָט זיך אויסגעהאָדעוועט א פערדעלע א פראכט
מיט ווייטע קאָפיטלעך און פינקלענדיקע קלוגע צוויי אויגן.
איז צירק האָט מען דאָס ליב געהאט בעסער, ווי די געידלטע
שטאָטישע פערד און, אז עס פלעגט אראַפּומען ווען ניט אז
איז דאָרפ אריין איז ניט נאָר אַם אַרישקען געווען א סימבא,
נאָר אַם אלע דאָרפישע קינדער. זיי פלעגן לויפן הונדערט מאל
א רעגע באַקונג דאָס פערדעלע און זיך אַנדערציין פון דעם
מייסעס איינע שענער פאר דער אַנדערער.

און אַריסטאכ דאָראַפייעוויטשן אריין האָט מען מיט
דער צייט באַזעצט איז א בעסערער דירע. אלע כוידעש איז אימ
אַנגעקומען א באשטימטער געהאַלט. און קעדיי סע זאָל אימ
ניט זיין אומעטיק איז דאָרפ אריין, האָט מען אימ איז זיין
פערד-שטאַל אריינגעשטעלט א פאָר פרישע לאַשעקלעך, צוויי
קליינע וועלפעלעך און א הונט. זאָל ער זי מושטרירן וויאזוי
ער קען, זיין ארבעט ברענגט נוצן. ער איז אן ארטיסט און ניט
פון די פאַשעטע.

מחלקת המחקר והפיתוח
מכון תל אביב
מס' 1000

אינהאלט

זײַט

3	זעליק דער ראדיסט . . . . .
11	באָרעווע נעסטנ . . . . .
39	שטעלמאהאָ . . . . .
46	וועדליק אונ פאָדליק . . . . .
52	באקלערט . . . . .
60	אָרישקע . . . . .

И. И П И С

ЗЕЛИН РАДИСТ

рассказы для детей

Изд-во Эмес», Москва, Старопанский пер., 1.